

RP 190/2018 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om tillämpning av rådets förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om tillämpning av rådets förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden. Den föreslagna lagen innehåller kompletterande nationella bestämmelser som tillämpningen av förordningarna förutsätter. Bestämmelserna gäller i huvudsak vilken myndighet i Finland som ska sköta de uppgifter som ålagts medlemsstaterna i förordningarna.

Ändringar som närmast beror på förordningarna föreslås dessutom i de bestämmelser som hör till området för den internationella privaträtten i äktenskapslagen och i lagen om registrerat partnerskap samt i lagen om vissa personregister vid magistraterna.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 29 januari 2019, samma dag som förordningarna börjar tillämpas.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 NULÄGE OCH BAKGRUND TILL FÖRORDNINGARNA	4
2 DET VIKTIGASTE INNEHÅLLET	4
2.1 Inledning	4
2.2 Tillämpningsområde	5
2.2.1 Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden	5
2.2.2 Förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap	6
2.3 Domstols behörighet	7
2.3.1 Allmänt	7
2.3.2 Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden	8
2.3.3 Förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap	10
2.4 Väckande av talan och litispensens	12
2.5 Tillämplig lag	12
2.5.1 Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden	13
2.5.2 Förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap	16
2.6 Erkännande och verkställbarhet i fråga om beslut som meddelats i en annan medlemsstat	16
2.7 Officiella handlingar och förlikningar inför domstol	17
2.8 Förhållandet mellan förordningarna och gällande internationella konventioner	18
2.9 Information och underrättelser till kommissionen	19
2.10 Ikraftträdande, tidpunkt då tillämpningen börjar och övergångsbestämmelser	20
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	20
3.1 Behov av och mål för kompletterande lagstiftning	20
3.2 Lag om tillämpning av rådets förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden	21
3.2.1 Myndighet som beslutar om erkännande och verkställbarhet	21
3.2.2 Anpassning av sakrätter	21
3.2.3 Internationellt tvingande bestämmelser	22
3.2.4 Översättningar	22
3.2.5 Erkännande och verkställighet av beslut som meddelats i Sverige	23
3.3 Äktenskapslagen	25
3.4 Lagen om registrerat partnerskap	26
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	26
4.1 Konsekvenser för medborgarna	26
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	27
4.3 Konsekvenser för den offentliga ekonomin	27
4.4 Konsekvenser för tillämpningen av de nordiska konventionerna	27
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	28
DETALJMOTIVERING	30
1 LAGFÖRSLAG	30
1.1 Lag om tillämpning av rådets förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden	30
1.2 Äktenskapslagen	32
1.3 Lagen om registrerat partnerskap	34
1.4 Lagen om vissa personregister vid magistraterna	35
2 IKRAFTTRÄDANDE	35
LAGFÖRSLAG	36

RP 190/2018 rd

1. Lag om tillämpning av rådets förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden.....	36
2. Lag om ändring av äktenskapslagen	38
3. Lag om ändring av 15 § i lagen om registrerat partnerskap	39
4. Lag om ändring av 4 § i lagen om vissa personregister vid magistraterna	40
BILAGOR.....	41
PARALLELTEXT	41
2. Lag om ändring av äktenskapslagen	41
3. Lag om ändring av 15 § i lagen om registrerat partnerskap	44
4. Lag om ändring av 4 § i lagen om vissa personregister vid magistraterna	45

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge och bakgrund till förordningarna

Europeiska unionen har inte haft gemensamma bestämmelser om internationellt privaträttsliga frågor som gäller makars och registrerade pars förmögenhetsförhållanden. På dessa frågor tillämpar varje medlemsstat sina egna lagar eller de fördrag som de satt i kraft. De fördrag som gäller saken har låg regional täckning, vilket innebär att det inte uppstått gemensamma bestämmelser för medlemsstaterna den vägen.

Avsaknaden av gemensamma regler förorsakar problem för sådana makar och registrerade par vars förhållande kännetecknas av någon internationell anknytning. Exempel på en sådan anknytning är att makarna är medborgare i olika stater eller att de under äktenskapet har varit bosatta i flera olika länder eller äger förmögenhet i olika stater. Om det i ett sådant förhållande uppstår en tvist om förmögenhetsfrågor, kan det för närvarande vara omöjligt att förutsäga hur tvisten utfaller, eftersom olika stater vid avgörandet av tvisten tillämpar de lagar som bestäms enligt deras egna lagvalsregler. Det finns heller ingen garanti för att ett domstolsbeslut som meddelats i en medlemsstat erkänns i en annan medlemsstat.

För att rätta till situationen antog kommissionen 2011 två förordningsförslag, av vilket det ena gällde internationellt privaträttsliga frågor som hänför sig till makars förmögenhetsförhållanden och det andra registrerade pars förmögenhetsförhållanden. Vid förhandlingarna om dem kom det småningom fram att den enhällighet som krävs för att förordningarna ska antas inte kan uppnås. Till följd av detta lade 17 medlemsstater, inbegripet Finland, fram en begäran till kommissionen om att de medlemsstater som är intresserade skulle få inleda ett fördjupat samarbete i frågor kring internationella parförhållanden.

Rådet gav tillstånd till ett sådant fördjupat samarbete i juni 2016 och antog snart efter det två förordningar. Den ena är rådets förordning (EU) 2016/1103 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, nedan *förordningen om makars förmögenhetsförhållanden*, och den andra är rådets förordning (EU) 2016/1104 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, nedan *förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap*.

Sammanlagt 18 medlemsstater deltar i det fördjupade samarbetet: Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Kroatien, Italien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien, Finland, Sverige och Cypern. Andra medlemsstater kan senare efter eget val ansluta sig till det fördjupade samarbetet, vilket då gäller båda ovan nämnda förordningar.

2 Det viktigaste innehållet

2.1 Inledning

I det följande granskas det viktigaste innehållet i vardera förordningen enligt kategorier av frågor. När innehållet i förordningarna beskrivs är det inte möjligt att helt undvika en tolkning av dem. Tolkningen av förordningarna är dock i sista hand en sak för Europeiska unionens domstol, till vilken medlemsstaternas domstolar under de förutsättningar som anges i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt kan framställa begäran om förhandsavgörande. De

tolkningar som ges nedan har därför inte samma betydelse som i motiveringen till de nationella lagarna.

2.2 Tillämpningsområde

2.2.1 Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden

I förordningen regleras frågor som omfattas av den internationella privaträtten och som uppstår när ett äktenskap har någon anknytning till fler än en stat. Sådana är vilken stats lag som ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden, vilken stats domstolar som är behöriga att avgöra tvister som hänför sig till dessa förhållanden och hur sådana avgöranden meddelade i en medlemsstat erkänns och verkställs i andra medlemsstater. I förordningen föreskrivs det således inte direkt om makars rättigheter och skyldigheter.

Förordningens materiella tillämpningsområde anges i artikel 1. Enligt artikel 1.1 är förordningen tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden. Enligt den definition som finns i artikel 3 avses med makars förmögenhetsförhållanden en uppsättning regler som rör förmögenhetsförhållanden mellan makar och i makars förhållande till tredje man, som en följd av äktenskapet eller dess upplösning. Exempelvis frågan hur makarnas egendom skiftas efter det att äktenskapet har upplösts och vilken rätt en make har till makarnas egendom under äktenskapet, omfattas av förordningens materiella tillämpningsområde.

Förordningens materiella tillämpningsområde har preciserats i artikel 1.2 där de kategorier av frågor som inte omfattas av förordningen uppräknas. Sådana är för det första makars rättskapacitet eller rättsliga handlingsförmåga. Dessa frågor hänförs vanligen till internationell personrätt eller internationell intressebevakningsrätt, och Europeiska unionen har för närvarande inga gemensamma bestämmelser om dem. Enligt skäl 20 i ingressen bör emellertid detta undantag från tillämpningsområdet inte omfatta makarnas befogenheter och rättigheter när det gäller egendom, vare sig dem emellan eller med avseende på tredje man. Detta ska troligen tolkas så att särskilda behörigheter på grund av äktenskapet, t.ex. behörighet att ta ett lån som även den andra maken svarar för, omfattas av förordningen.

Förordningen är inte heller tillämplig på förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett äktenskap. Myndigheterna i varje medlemsstat beslutar således utifrån sin egen lagstiftning om äktenskapet i fråga existerar och är giltigt. Om någon medlemsstat anser att ett förhållande inte utgör ett äktenskap, t.ex. ett förhållande mellan två personer av samma kön, är den inte skyldig att tillämpa förordningens behörighetsbestämmelser när den avgör tvister som beror på förhållandet. En dom gällande makars förmögenhetsförhållanden som meddelats i en annan medlemsstat ska däremot erkännas utan att äktenskapets giltighet prövas, eftersom den medlemsstat där erkännande söks inte har rätt att ompröva domen (artikel 40).

Utanför förordningen faller också underhållsskyldighet, t.ex. frågan om en makes rätt till underhåll efter äktenskapsskillnad, och frågor om arv efter en avliden make. I fråga om dem finns det redan gemensam EU-lagstiftning. Bestämmelser om underhåll finns i underhållsförordningen (EG) nr 4/2009 och i Haagprotokollet om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet (EUT L 331, 16.12.2009). Bestämmelser om arvsfrågor finns för sin del i EU:s arvsförordning (EU) nr 650/2012.

Även frågan om överföring och fördelning av ålders- och sjukpensionsrättigheter har i vissa situationer lämnats utanför tillämpningsområdet. Enligt artikel 1.2 f är förordningen inte tillämplig på rätten, vid äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap, till överföring eller justering makar emellan av ålders- eller sjukpensionsrättigheter som har för-

värvats under äktenskapet och som inte har genererat någon pensionsinkomst under äktenskapet. Enligt skäl 23 i ingressen ska detta undantag dock tolkas restriktivt.

Utanför förordningen faller också frågor som rör karaktären hos sakrätter (artikel 1.2 g). Vad som avses med detta framgår av skäl 24 i ingressen. Om makarna med stöd av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden har sådan sakrätt som inte är känd i en annan medlemsstats rättsordning, är sistnämnda medlemsstat inte skyldig att erkänna en sakrätt i egendom på sitt territorium som sådan. Enligt artikel 29 är medlemsstaten i fråga däremot skyldig att anpassa denna rätt till den närmast likvärdiga rätten enligt den statens lag.

Utanför förordningen faller också registrering i ett register över rättigheter i fast eller lös egendom (artikel 1.2 h). Den medlemsstat som för registret beslutar således utifrån sin egen lagstiftning huruvida makens rätt införs i registret, vilka verkningar registreringen har och vilka handlingar som då behövs. Enligt skäl 27 i ingressen ska registermyndigheten dock godkänna handlingar som har upprättats av behöriga myndigheter i en annan medlemsstat och som cirkuleras i enlighet med vad som föreskrivs i förordningen.

Förordningen är inte heller tillämplig på frågor som rör social trygghet. Exempel på sådana är frågor om en makes rätt att få hjälp och stöd av samhället vid äktenskapskillnad eller när den andra maken har avlidit.

2.2.2 Förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap

I likhet med förordningen om makars förmögenhetsförhållanden gäller också förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap internationellt privaträttsliga frågor. I förordningen föreskrivs det således inte direkt om registrerade pars rättigheter och skyldigheter. Där åläggs inte heller medlemsstaterna att föreskriva om registrerade partnerskap i sin egen materiella lagstiftning. De internationellt privaträttsliga frågor som regleras i förordningen är desamma som i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, vilken förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap även i övrigt väldigt mycket påminner om.

Förordningens materiella tillämpningsområde anges i artikel 1. Enligt den är förordningen tillämplig på förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap. Med registrerat partnerskap avses en lagstadgad samlevnadsform mellan två personer, vilkens registrering är obligatorisk enligt den lagen och vilken uppfyller den lagens formella krav i fråga om instiftande (artikel 3.1 a). Detta torde innebära att förordningen tillämpas på partnerskap som har registrerats på ett sätt som uppfyller formkraven enligt lagen i den stat som verkställt registreringen, om registrering enligt lagen i den staten är en nödvändig förutsättning för att registreringen ska få rättsverkningar. Förordningen tillämpas oberoende av om partnerskapet har registrerats i en medlemsstat eller i ett tredjeland. Förordningen tillämpas däremot inte på samboförhållanden, dvs. då parterna bor tillsammans utan att förhållandet är registrerat.

Med förmögenhetsrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap avses i förordningen den uppsättning regler som rör partners förmögenhetsförhållanden, sinsemellan och i förhållande till tredje man, som en följd av partnerskapet eller dess upplösning (artikel 3.1 b). Förordningens materiella tillämpningsområde är därmed omfattande. Parterna i partnerskapet kan dock ha också sådana förmögenhetsrättsliga förhållanden som förordningen inte tillämpas på. Enligt finsk lag kan parter i ett partnerskap, utan att partnerskapet inskränker på detta, göra affärer eller utföra andra förmögenhetsrättsliga rättshandlingar sinsemellan på samma sätt som de som inte ingått registrerat partnerskap. Om en sådan rättshandling leder till en tvist, tillämpas inte förordningens bestämmelser på den.

På samma sätt som i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden har man också i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap försökt precisera förordningens tillämpningsområde genom att räkna upp de kategorier av frågor som faller utanför tillämpningsområdet (artikel 1.2). Inskränkningarna är desamma som i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och tas därför inte upp på nytt här.

Det behövs dock en redogörelse för artikel 1.2 b, enligt vilken förordningen inte är tillämplig på förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett registrerat partnerskap. Det innebär att frågor som rör förekomsten och erkännandet av ett registrerat partnerskap samt erkännandet av separation mellan parter i ett partnerskap avgörs utifrån varje medlemsstats egen lagstiftning. Om någon medlemsstat inte medger registrerade partnerskap i sin lagstiftning eller i ett enskilt fall inte erkänner ett registrerat partnerskap eller separation i ett registrerat partnerskap, är den inte skyldig att utöva behörighet för att avgöra de förmögenhetsfrågor som beror på partnerskapet eller en separation i partnerskapet. Det att behörigheten inte utövas innebär dock vanligen att någon annan medlemsstat ges behörighet (artikel 9). Om den sistnämnda medlemsstaten utövar sin behörighet, ska dess avgörande erkännas i de övriga medlemsstaterna oberoende av hur de förhåller sig till registrerat partnerskap som institution eller till förekomsten av ett partnerskap i ett enskilt fall. På så sätt kan den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap få betydelse också i en sådan medlemsstat där registrerade partnerskap inte erkänns.

2.3 Domstols behörighet

2.3.1 Allmänt

I förordningarnas bestämmelser om domstols behörighet regleras den internationella behörigheten, dvs. vilken medlemsstats domstolar som ska avgöra en tvist som gäller makars förmögenhetsförhållanden eller förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap. Frågan hur behörigheten bestäms inom en medlemsstat får avgöras nationellt.

Bestämmelserna om behörighet ska tillämpas när en domstol i en medlemsstat handlägger ett ärende som gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap eller på motsvarande sätt av ett registrerat partnerskap. Vad som avses med domstol anges i artikel 3.2 i förordningarna. Enligt dessa bestämmelser avses med domstol alla rättsliga myndigheter och alla andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden eller på motsvarande sätt förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering av befogenheter från en rättslig myndighet eller under dess kontroll. I fråga om myndigheter som inte är rättsliga myndigheter och i fråga om rättstillämpare förutsätts det dessutom att de uppfyller de krav som finns i artikel 3.2, dvs. garantier för opartiskhet, parternas rätt att bli hörda, domens giltighet och möjlighet att överklaga domen eller få förnyad prövning.

De krav som uppställts i artikel 3.2 i förordningarna uppfylls i finsk lagstiftning av en skiftesman, som med stöd av 98 § i äktenskapslagen (234/1929) och 23 kap. 3 § i ärvdabalken (40/1965) har förordnats att verkställa avvittring eller åtskiljande av makars egendom. Finland har därför meddelat att en skiftesman som förordnats att verkställa avvittring eller åtskiljande av egendom är sådan domstol som avses i artikel 3.2 i förordningarna.

Enligt skäl 32 i ingressen till förordningarna är syftet med bestämmelserna om domstols behörighet att låta domstolar i en och samma medlemsstat handlägga olika förfaranden med anknytning till varandra. I detta syfte har det föreskrivits att den domstol som handlägger ett ärende som gäller arv efter en make eller en partner eller ett ärende som gäller upplösning av ett äktenskap eller ett registrerat partnerskap i många fall är behörig att också avgöra frågor

som gäller parets förmögenhetsförhållanden. Alla ärenden som rör förmögenhetsförhållanden har dock inte anknytning till ärenden som gäller upplösning av parförhållandet eller den efterlevande partens arvsrätt, och det har därför föreskrivits om egna behörighetsgrunder för dessa fall. Förordningarna innehåller också bestämmelser om parternas rätt att avtala om behörighet, om behörighet grundad på att svaranden går i svaromål samt vissa andra bestämmelser vars syfte är att säkerställa att det vid behov finns en behörig domstol i en annan medlemsstat.

2.3.2 Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden

I artikel 4 föreskrivs det om behörigheten för en domstol som handlägger ett ärende gällande arvet efter en make att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden. Om talan väcks vid en domstol i en medlemsstat i frågor rörande arvet efter en make enligt EU:s arvsförordning ska domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med detta arvsmål. Behörighet uppstår således endast om ett ärende som gäller arvet efter en make har väckts och EU:s arvsförordning tillämpas på behörigheten i arvs målet. Det beror på tolkningen av förordningen hur direkt talan ska gälla den efterlevande makens arvsrätt för att ge upphov till behörighet i ett ärende som gäller makars förmögenhet och när det sistnämnda ärendet ska anses hänföra sig till arvs målet i fråga. Med beaktande av bestämmelsens syfte torde man inte kunna försvara en väldigt snäv tolkning.

I artikel 5 finns motsvarande bestämmelse för de fall då äktenskapet upplöses medan båda makarna är i livet. Om talan väcks genom en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap enligt den s.k. Bryssel IIa-förordningen (Rådets förordning (EG) nr 2201/2003) vid en domstol i en medlemsstat, ska domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med denna ansökan. Denna bestämmelses tillämpningsområde har dock begränsats i punkt 2, där det sägs att om domstolens behörighet i ett ärende som gäller upplösning av äktenskap grundar sig på vissa omständigheter som uppräknas i punkt 2, har domstolen behörighet att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden endast om makarna har träffat avtal om saken. Detta innebär i praktiken att den domstol som handlägger ett ärende om upplösning av äktenskapet blir behörig i ett ärende om makarnas förmögenhetsförhållanden, i det fall att makarna inte har träffat avtal, endast om ärendet om upplösning av äktenskapet har gjorts anhängigt i en domstol i den stat där makarna har hemvist, i den stat där makarna senaste hade hemvist, i den stat där svaranden har hemvist eller i den stat där båda makarna är medborgare. Detta minskar i viss utsträckning den risk för spekulation om behörig domstol som hänförs till bestämmelserna i artikel 5.

Förordningen innehåller inte bestämmelser om när den behörighet som grundar sig på anhängigblivandet av ett ärende om äktenskapsskillnad upphör. Det blir därför oklart huruvida ett ärende som gäller makars förmögenhetsförhållanden kan anhängiggöras med stöd av artikel 5 även efter det att ett ärende om upplösning av äktenskap har avgjorts och inte längre är anhängigt. Det rättspolitiska syftet med bestämmelsen, dvs. att koncentrera rättsliga frågor som beror på äktenskapsskillnad till domstolar i samma stat, talar för ett jakande svar åtminstone när ett ärende som gäller makars förmögenhetsförhållanden anhängiggörs bara en kort tid efter det att äktenskapsskillnadsärendet har avgjorts.

I artikel 6 finns en bestämmelse om behörighet i de fall då ingen domstol är behörig enligt artikel 4 eller 5. Behörighet ska då i första hand gälla för domstolarna i den medlemsstat på vars territorium makarna har hemvist då talan väcks. Om makarna inte har hemvist i samma medlemsstat, är domstolarna i den medlemsstat behöriga på vars territorium makarna senaste hade hemvist, i den mån någon av dem fortfarande är bosatt där. Om inte heller denna bestämmelse anger behörighet, ska behörighet gälla för den medlemsstat på vars territorium svaranden har

RP 190/2018 rd

hemvist eller, om svaranden inte har hemvist i någon medlemsstat, för den medlemsstat där båda makarna är medborgare vid den tidpunkt då talan väcks. Om dessa bestämmelser inte ger någon medlemsstat behörighet, kan någon medlemsstats domstol ändå vara behörig i fråga om forum necessitatis eller fast egendom, om vilket föreskrivs i artikel 11 i förordningen, också med stöd av subsidiär behörighet, om vilken föreskrivs i artikel 10.

I artikel 7 ges makarna rätt till prorogation, dvs. möjlighet att avtala om att domstolarna i en viss medlemsstat ska ha behörighet. En på så sätt avtalad behörighet är enligt artikel 7 exklusiv. Rätten är dock synnerligen begränsad. Ett prorogationsavtal som skulle gälla forum för alla eventuella framtida tvister kan inte ingås, utan möjligheten till avtal gäller endast de fall som avses i artikel 6, med andra ord de situationer där artiklarna 4 och 5 inte ger behörighet. De domstolar som kan väljas till forum är dessutom begränsade till domstolarna i den medlemsstat vars lag tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden eller i den medlemsstat där äktenskapet ingicks.

Vilken stat som ska anses vara den stat där äktenskapet ingicks är oklart i en situation då äktenskapet har ingåtts i en medlemsstat inför en annan medlemsstats myndighet. Enligt den tolkning som ges i skäl 37 i ingressen bör den medlemsstat där äktenskapet ingicks då vara den medlemsstat inför vars myndigheter äktenskapet ingicks.

Bestämmelser om formen på ett avtal om forum, dvs. om prorogation, finns i artikel 7.2. Enligt punkten ska avtalet vara skriftligt samt daterat och undertecknat av parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande. Samma formkrav ska enligt artikel 5.3 uppfyllas också om det innan ett ärende om makars förmögenhetsförhållanden blir anhängigt och på det sätt som avses i artikel 5.2 avtalas om behörighet för den domstol som handlägger ett ärende om upplösning av äktenskap.

I artikel 8 föreskrivs det om behörighet grundad på att svaranden går i svaromål. Att svaranden går i svaromål inför domstolen utan att bestrida dess behörighet gör domstolen behörig, om ärendet har gjorts anhängigt i en medlemsstat vars lag enligt förordningen är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden. Svaromål inför en annan domstol gör däremot inte domstolen behörig, utan domstolen ska på tjänstens vägnar pröva sin behörighet. Att svaranden går i svaromål medför inte heller behörighet, om behörigheten med stöd av artikel 4 eller artikel 5.1 ankommer på den domstol som handlägger arv efter en make eller upplösning av äktenskap. Behörigheten för den domstol som handlägger en talan om arv efter en make kan således inte begränsas så att svaranden går i svaromål inför en annan medlemsstats domstol. Det samma gäller situationer då den domstol som handlägger ett ärende om upplösning av äktenskap är behörig i ett ärende om makars förmögenhetsförhållanden utan att makarna träffat avtal om behörigheten.

I artikel 9 föreskrivs det om alternativ behörighet när en domstol i en medlemsstat som är behörig anser att äktenskapet i fråga inte kan erkännas i den medlemsstaten. Domstolen kan då enligt artikeln undantagsvis förklara sig obehörig. Om domstolen beslutar att förklara sig obehörig, ska detta ske utan oskäligt dröjsmål, så att kåranden får möjlighet att väcka talan i en annan medlemsstat.

Om ärendet på ovannämnd grund har avvisats, kan parterna i enlighet med artikel 9.2 avtala om att ge domstolarna i någon annan medlemsstat behörighet i enlighet med artikel 7. Hänvisningen till artikel 7 torde innebära att den domstol om vars behörighet avtalas ska vara domstol antingen i den medlemsstat vars lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden eller domstol i den medlemsstat där äktenskapet ingicks. Om ett sådant avtal inte träffas, ska behörighet i enlighet med artikel 9.2 andra stycket gälla för domstolarna i någon annan med-

lemsstat enligt artikel 6 eller 8, eller domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks. Behörigheten är i detta fall parallell; om fler än en medlemsstat är behörig, kan ärendet föras till vilken behörig medlemsstats domstol som helst.

Artikel 9 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden har skrivits som om domstolen enligt prövning kan besluta huruvida ärendet prövas, även om äktenskapet inte erkänns. Om ett ärende blir anhängigt i Finland, finns det dock vanligen ingen prövningsrätt. Om förhållandet mellan makarna inte betraktas som ett giltigt äktenskap enligt bestämmelserna i äktenskapslagen, är det inte heller möjligt att utifrån det framställa yrkanden som beror på makarnas förmögenhetsförhållanden eller få rättsskydd för dem. Ett yrkande som baserar sig på parternas förmögenhetsförhållanden ska då avvisas. Om den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden medför förmögenhetsrättsliga verkningar också för ett ogiltigt äktenskap, torde ett yrkande som gäller dem dock prövas med stöd av förordningen, även om äktenskapet inte erkänns.

Nämnda artikel 9 ska enligt dess 3 punkt inte tillämpas när parterna har erhållit äktenskapskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap som kan erkännas i domstolsmedlemsstaten. En stat som erkänner äktenskapskillnad, men inte erkänner äktenskapet före äktenskapskillnaden, är således skyldig att utöva behörighet. Utövande av behörighet i en sådan situation torde dock alltid leda till att talan förkastas, eftersom förmögenhetsyrkanden som baserar sig på ett icke existerande äktenskap inte kan ges rättsskydd.

Artikel 11 innehåller bestämmelser om forum necessitatis i de situationer då ingen medlemsstats domstol är behörig, men behovet av rättsskydd talar för att målet prövas. Det är fråga om situationer då tyngdpunkten i makarnas förmögenhetsförhållanden klart ligger i ett tredjeland. Den medlemsstat som målet har tillräcklig anknytning till kan då undantagsvis avgöra målet, om ett förfarande inte rimligen kan inledas eller genomföras eller skulle vara omöjligt i ett tredjeland till vilket målet har nära anknytning.

2.3.3 Förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap

Förordningens bestämmelser om behörighet liknar dem som finns i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, och numreringen är densamma som för motsvarande bestämmelser i den förordningen. Artiklarna 5, 6, 8 och 9 avviker dock i detaljfrågor från vad som föreskrivs i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Detta beror delvis på att alla medlemsstater inte har bestämmelser om registrerade partnerskap och delvis på att EU saknar gemensamma bestämmelser om behörighet i ärenden som gäller separation mellan parter i ett partnerskap. I det följande redogörs det för dessa skillnader.

När talan som gäller upplösning av ett registrerat partnerskap har väckts, är den domstol som handlägger ärendet i enlighet med artikel 5 aldrig direkt med stöd av lag behörig att avgöra ett ärende som gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av partnerskapet, utan behörighet uppstår endast om parterna har avtalat om detta. Bestämmelserna skiljer sig därmed från förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, enligt vilken vissa domstolar som enligt Bryssel II a-förordningen är behöriga i ett ärende som gäller upplösning av äktenskap, direkt med stöd av förordningen är behöriga också i ärenden som gäller makars förmögenhetsförhållanden.

Artikel 6 i förordningen gäller på samma sätt som artikel 6 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden situationer då ingen domstol är behörig enligt artikel 4 eller 5, med andra ord med stöd av att ett ärende som gäller arvet efter en partner eller ett ärende som gäller separation i ett partnerskap är anhängigt. Förteckningen över behöriga domstolar överensstämmer med förordningen om makars förmögenhetsförhållanden i fråga om punkterna a—d, men

dessutom innehåller förordningen punkt e, som inte finns i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Behöriga är enligt den i sista hand domstolarna i den medlemsstat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks. Detta är en garanti för att det finns en behörig domstol också när de övriga behörighetsgrundarna visar på behörighet för en domstol i en sådan stat som inte medger registrerade partnerskap.

Artikel 8 gäller behörighet grundad på att svaranden går i svaromål. På samma sätt som enligt artikel 8 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden är en domstol i en medlemsstat vars lag är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet behörig, om svaranden där går i svaromål utan att bestrida domstolens behörighet. Den skiljer sig däremot från förordningen om makars förmögenhetsförhållanden såtillvida att svaromål från svaranden ger upphov till behörighet även när ett ärende om upplösning av ett registrerat partnerskap är anhängigt vid en domstol i en annan medlemsstat och oberoende av vilken anknytning parterna har till den sistnämnda staten. Parterna i ett registrerat partnerskap har därmed i viss mån bättre möjligheter än makar att bestämma vid vilken medlemsstats domstol tvisten ska lösas.

Artikel 9 innehåller bestämmelser om alternativ behörighet i en situation då en med stöd av förordningen behörig domstol i en medlemsstat anser att domstolslandets lag inte medger registrerat partnerskap. Domstolen kan då förklara sig obehörig, och beslut om detta ska fattas utan oskäligt dröjsmål. Enligt skäl 36 i ingressen avses i artikeln sådana situationer då domstolslandets rättsordning inte medger registrerat partnerskap. Bestämmelsen gäller således inte domstolar i Finland, eftersom Finland har en lag om registrerat partnerskap (950/2001). Det faktum att partnerskap i Finland inte längre kan registreras inverkar inte på saken.

Om en domstol med stöd av artikel 9.1 förklarar sig obehörig, kan parterna i partnerskapet i enlighet med punkt 2 i artikeln avtala om att ge domstolarna i någon annan medlemsstat behörighet. Ett avtal ska ingås i enlighet med artikel 7. Avsikten torde här vara att hänvisa till de krav på avtalets form som finns i artikel 7.2. Möjligheten till avtal är således väldigt omfattande jämfört med vad den är i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Om inget avtal om behörighet ingås, är någon domstol i en annan medlemsstat behörig med stöd av artikel 6 eller 8. Detta är en garanti för att det alltid finns en behörig domstol, även om den stat där ärendet i första hand ska prövas inte medger registrerat partnerskap och därför avstår från att utöva behörigheten.

Artikel 9 ska inte tillämpas när parterna har erhållit upplösning eller annullering av ett registrerat partnerskap som kan erkännas i domstolsmedlemsstaten. Att en sådan situation uppstår är i princip möjligt, eftersom en stat som inte medger registrerat partnerskap mycket väl kan erkänna avgöranden genom vilka ett sådant partnerskap har annullerats eller upplösts. Om så är fallet, ska den behöriga staten utöva sin behörighet för att lösa den tvist som gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det upplösta partnerskapet. En stat som inte medger registrerat partnerskap är dock inte skyldig att på partnerskapet tillämpa den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap. Talan som väcks i en sådan stat torde således vanligen bli utan verkan.

Förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerat partnerskap innehåller inga bestämmelser om en situation då domstolslandet visserligen medger registrerat partnerskap, men i sin rättsordning inte medger ett sådant registrerat partnerskap vars förmögenhetsrättsliga verkningar det är fråga om. Det skulle då vara logiskt att tillämpa artikel 9 och anse att ärendet kan överföras på det sätt som anges där. Något som talar för detta är att det föreskrivs så om saken i artikel 9 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

2.4 Väckande av talan och litispens

Förordningarnas bestämmelser om tidpunkten för väckande av talan (artikel 14), prövning av behörighetsfrågan (artikel 15), prövning av frågan om målet kan tas upp (artikel 16), litispens (artikel 17) och möjligheten till säkerhetsåtgärder medan målet prövas på annat håll (artikel 19) och om förfarandet när käromål som har samband med varandra prövas vid domstolar i olika medlemsstater (artikel 18) är i huvudsak likadana som i den tidigare antagna Bryssel IIa-förordningen och arvsförordningen.

En skillnad att notera är artikel 17.2 i förordningarna. Den gäller situationer då talan väckts rörande samma sak mellan samma parter i olika medlemsstater. Domstolen kan då be en annan domstol vid vilken talan väckts rörande samma sak att meddela vilket datum talan väcktes. En domstol som får en sådan begäran ska besvara begäran utan dröjsmål. Bestämmelsen, som har sin förlaga i den nya Bryssel I-förordningen ((EU) nr 1215/2012), underlättar avgörandet av frågan i vilken medlemsstats domstol talan väckts först.

Till skillnad från den ovannämnda Bryssel I-förordningen saknar förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap bestämmelser om beaktande av pågående förfaranden i samma ärende i ett tredjeland. Det är därför oklart huruvida en behörig medlemsstats domstol kan avbryta behandlingen av ett ärende av den anledningen att samma ärende tidigare har anhängiggjorts i ett tredjeland. Förordningarnas bestämmelser om erkännande av beslut som meddelats i en annan medlemsstat talar dock för att det nationellt kan föreskrivas om litispens i fråga om ett ärende som är anhängigt i ett tredjeland. Enligt artikel 37.d i förordningarna kan en dom lämnas utan erkännande, om den är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i ett tredjeland och domen uppfyller villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande. En konflikt mellan domar som meddelats i en annan medlemsstat och i ett tredjeland kan således med stöd av de nationella bestämmelserna i den erkännande staten avgöras till förmån för det beslut som meddelats i tredjelandet. Med hänsyn till detta är det logiskt att en medlemsstat genom att införa bestämmelser om litispens kan förhindra att motsvarande konfliktsituationer uppstår mellan dess egna domar och domar som meddelats i tredjeländer.

2.5 Tillämplig lag

Bestämmelser om tillämplig lag i fråga om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap och på motsvarande sätt av ett registrerat partnerskap finns i kapitel III i förordningarna. Dessa bestämmelser ska tillämpas universellt i medlemsstaterna, med andra ord oberoende av huruvida bestämmelserna anger att lagen i en medlemsstat eller lagen i något tredjeland ska tillämpas (artikel 20 i förordningarna). Den lag som anvisas som tillämplig lag enligt förordningarna ska tillämpas på alla tillgångar som ingår i makars förmögenhet och på motsvarande sätt på alla tillgångar som ingår i partners förmögenhet, oavsett var tillgångarna är belägna (artikel 21 i förordningarna). Den s.k. scissioprincipen har därmed förkastats i förordningarna. Enligt den ska lagen i placeringsstaten tillämpas på fast egendom oavsett vilket stats lag som i övrigt är tillämplig.

När förordningarna föreskriver att lagen i en viss stat ska tillämpas, avses tillämpning av andra gällande rättsregler i den staten än reglerna i den statens internationella privaträtt (artikel 32 i förordningarna). På så sätt har återförvisning och vidareförvisning uteslutits, dvs. s.k. *renvoi*.

Bestämmelserna i den lag som anges i förordningarna ska i allmänhet tillämpas på samma sätt som de ska tillämpas i den stat vars lag det är fråga om. Tillämpningen av en bestämmelse får dock vägras, om en sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med domstolslandets rättsordning (*ordre public*, artikel 31 i förordningarna). Förordningarna begränsar inte heller tillämp-

ningen av internationellt tvingande regler i domstolslandet. Med internationellt tvingande regler avses regler som domstolsmedlemsstaten anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområde, oavsett vilken lag som annars ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden eller på motsvarande sätt på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap enligt förordningarna (artikel 30 i förordningarna). Tillämpningen av en sådan regel kan leda till att någon bestämmelse i den lag som ska tillämpas helt eller delvis åsidosätts.

Förordningarnas bestämmelser om tillämplig lag behöver inte tillämpas på lagkonflikter inom en medlemsstat (artikel 35). Med detta avses fall då en medlemsstat omfattar flera territoriella enheter som har egna rättsregler för makars förmögenhetsförhållanden och förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, och man blir tvungen att avgöra vilken territoriell enhets lag som ska tillämpas. Denna fråga avgörs i första hand enligt de interna lagvalsreglerna i medlemsstaten i fråga. I artikel 33 och 34 i förordningarna anges dock hur tillämplig lag bestäms vid avsaknad av interna lagvalsregler.

Bestämmelserna om tillämplig lag är i stor utsträckning desamma i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap. I det följande ges det först en redogörelse för bestämmelserna i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Därefter behandlas bestämmelserna i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap till den del de avviker från de lösningar som används i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

2.5.1 Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden

Den tillämpliga lagens räckvidd

Den tillämpliga lagens räckvidd anges i artikel 27 i förordningen. Den förteckning som ges där är dock inte uttömmande, utan också en sådan kategori av frågor som inte nämns i förteckningen faller inom den tillämpliga lagens räckvidd, om det är fråga om makars förmögenhetsförhållanden, dvs. om förmögenhetsförhållanden mellan makar och i deras förhållande till tredje man på grund av deras äktenskap eller dess upplösning. Om vissa frågor, såsom lag som är tillämplig på formell giltighet för ett äktenskapsförord (artikel 25) har det dock föreskrivits separat. Specialbestämmelsen tillämpas då i stället för den allmänna bestämmelsen om tillämplig lag.

Den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden ska för det första reglera klassificeringen av makarnas egendom i olika kategorier under och efter äktenskapet (led a) samt frågan om överföring av egendom från en kategori till en annan (led b). Den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden, dvs. det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet, reglerar t.ex. huruvida makarnas egendom till följd av äktenskapet blir makarnas gemensamma egendom eller omfattas av giftorätt eller någon annan rätt av samma slag, och till vilken del så sker. Det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet reglerar också huruvida en make till följd av äktenskapet svarar för den andra makens skulder eller andra förpliktelser (led c). Det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet reglerar också vardera makens befogenheter, rättigheter och skyldigheter när det gäller egendom (led d). Till denna kategori hör bl.a. frågan huruvida en make kan sälja makarnas egendom utan den andras samtycke och på vilket sätt en make ska förvalta egendomen under eller efter äktenskapet.

Även frågan om ett äktenskapsförords materiella giltighet avgörs med stöd av det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet (led g). Ett förords materiella giltighet innehåller bl.a. frågan huruvida makarna har kunnat komma överens om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av

äktenskapet på det sätt och i den omfattning som avtalats i förordet. Frågan om ett äktenskapsförords materiella giltighet omfattas däremot inte av det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet, eftersom separata bestämmelser om detta ingår i artikel 25.

Det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet omfattar också upplösning av makars förmögenhetsförhållanden och delning, fördelning eller avveckling av egendomen (led e). Med stöd av det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet avgörs t.ex. huruvida makarnas förmögenhetsförhållanden kan upplösas redan under äktenskapet eller först efter äktenskapet, huruvida makarnas egendom delas på något sätt och vilken egendom maken eller dennes rättsinnehavare ska få som sin andel. När en av finsk domstol förordnad skiftesman verkställer avvittning eller annan delning av egendomen, tillämpas finsk lag dock på frågor som gäller skiftesmannens förfarande, såsom kallelse till förrättningen, materiell processledning och upprättande av skifteshandling. Detta beror på att en skiftesman ska betraktas som sådan domstol som avses i artikel 3.2 i förordningen. Förordningen innehåller inte bestämmelser om domstolens förfarande, utan på det tillämpas domstolsmedlemsstatens egen lag.

Med stöd av det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet bedöms också verkningarna av makars förmögenhetsförhållanden på ett rättsförhållande mellan en make och tredje man (led f). En sådan verkan kan t.ex. gälla frågan huruvida en rättshandling mellan en make och en tredje man är giltig, även om den andra makens samtycke inte har inhämtats. Strävan har dock varit att skydda tredje man mot det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutets verkningar genom att föreskriva att en make får åberopa den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden gentemot tredje man endast om tredje man kan anses ha haft kännedom om lagen i frågan. I artikel 28.2 föreskrivs det om när tredje man kan anses ha haft kännedom om lagen.

Rätt att avtala om tillämplig lag

Vilken stats lag som ska tillämpas som äktenskapsrättsligt förmögenhetsstatut beror på om makarna har valt tillämplig lag för sina förmögenhetsförhållanden genom att avtala om detta eller inte. I artikel 22 anges de alternativ som makarna eller de blivande makarna har tillgång till när de ingår ett lagvalsavtal. Enligt den kan de som tillämplig lag välja lagen i den stat där båda eller den ena av dem har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående eller lagen i en stat där någondera av dem är medborgare vid tidpunkten för avtalets ingående.

Om makarna senare önskar ändra tillämplig lag för sina förmögenhetsförhållanden, dvs. det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet, genom att avtala om saken på nytt, kan de utnyttja samma alternativ. Enligt huvudregeln har en ändring av det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet endast framsyftande verkan. Det kan då uppstå situationer som är svåra att bedöma och där man blir tvungen att tillämpa fler än ett äktenskapsrättsligt förmögenhetsstatut på makarnas förmögenhetsförhållanden. Makarna kan dock förhindra uppkomsten av sådana situationer genom att avtala om att det nya äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet ska tillämpas retroaktivt. Bestämmelser om skydd för tredje man mot de olägenheter som förorsakas av retroaktiv ändring av statutet finns i punkt 3 i artikeln. Enligt den ska eventuella retroaktiva ändringar av tillämplig lag inte inverka negativt på tredje mans rättigheter enligt den lagen.

Bestämmelser om formkrav för ett avtal om val av tillämplig lag finns i artikel 23. Enligt punkt 1 ska avtalet vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda makarna. Denna bestämmelse blir dock mycket sällan tillämplig allena, eftersom det i punkterna 2—4 sägs att de formkrav som föreskrivs för äktenskapsförord i den stat där makarna eller den ena maken har hemvist ska iakttas, om dessa formkrav avviker från vad som föreskrivs i punkt 1. Detta innebär bl.a. att om makarna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i Finland eller om finsk lag annars enligt punkt 3 eller 4 i artikeln ska tillämpas på formkraven för avtalet, ska avtalet om tillämplig lag registreras på samma sätt som ett äktenskapsförord. Lagstiftningen

ändras därmed jämfört med nuläget. Enligt 130 § i äktenskapslagen behöver ett avtal om tillämplig lag nämligen inte registreras för att vara bindande mellan makarna.

Tillämplig lag vid avsaknad av avtal

Om inget avtal om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden ingåtts, bestäms det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet enligt den prioritetsordning som anges i artikel 26.1. I första hand tillämpas lagen i den stat där makarna hade sin första gemensamma hemvist efter det att äktenskapet ingicks (led a). Om detta inte är möjligt, tillämpas lagen i den stat där båda makarna var medborgare när äktenskapet ingicks (led b). Om detta inte är möjligt, eftersom gemensamt medborgarskap saknas, eller båda makarna har fler än ett medborgarskap, blir det tredje alternativet aktuellt. Tillämplig blir i detta fall staten i den lag till vilken makarna gemensamt hade närmast anknytning när äktenskapet ingicks, med hänsyn till samtliga omständigheter (led c).

Det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatut som bestämts med stöd av artikel 26 i förordningen ändras inte direkt med stöd av lag, även om den anknytning som statutet grundade sig på skulle upphöra att existera t.ex. av den anledningen att makarnas hemviststat eller deras medborgarskap ändras. Om statutet har bestämts med stöd av makarnas första gemensamma hemvist, kan dock den rättsliga myndighet som har behörighet att avgöra frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden efter ansökan av en av makarna undantagsvis besluta att lagen i en annan stat än den där makarna hade sin första gemensamma hemvist ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden (artikel 26.3). Detta förfarande kan tillgripas om makarna hade sin senaste gemensamma hemvist i den andra staten under en betydligt längre tid än i den första gemensamma hemviststaten, och båda makarna har förlitat sig på lagen i den andra staten för att ordna eller planera sina förmögenhetsförhållanden.

Den rättsliga myndigheten kan dock inte besluta om ändring av det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet, om makarna har upprättat äktenskapsförord före inrättandet av sin senaste gemensamma hemvist i den andra staten (artikel 26.3 fjärde stycket). De makar som ser det som en olägenhet och något som medför osäkerhet i deras förmögenhetsförhållanden att förmögenhetsstatutet kan ändras genom beslut av en rättslig myndighet, kan därmed skingra osäkerheten genom att upprätta ett äktenskapsförord före sin flyttning. Bestämmelsen är utformad så att ett giltigt äktenskapsförord som upprättats nämnda tidpunkt förhindrar att det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet ändras genom ett beslut av en rättslig myndighet, oavsett innehållet.

Förordningen innehåller ingen direkt bestämmelse om när ansökan om ändring av statutet kan göras med stöd av artikel 26.3. Det uttryck som används i bestämmelsen på finska ”viimeinen yhteinen asuinpaikka” tyder på att man här har tänkt på situationer då makarnas samliv har upphört. Denna slutsats är dock inte tillförlitlig, eftersom alla språkversioner inte stämmer överens. I den svenska språkversionen används t.ex. uttrycket ”sin senaste gemensamma hemvist”, alltså inte den sista utan den senaste. Makarna kan redan under äktenskapet ha ett juridiskt intresse av att få klarhet i vilken stats lag som ska tillämpas som äktenskapsrättsligt förmögenhetsstatut. Bestämmelsen ska därför troligen förstås så att den behöriga domstolen ska pröva yrkandet oberoende av i vilket skede äktenskapet befinner sig vid den tidpunkt då ärendet görs anhängigt.

Enligt artikel 26.3 kan en av makarna göra en ansökan om ändring av det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet. Det förblir oklart om en avliden makes rätt övergår på arvtagarna.

När en rättslig myndighet har beslutat att lagen i en annan stat än lagen i den stat där makarna hade sin första gemensamma hemvist ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden, är

lagen i denna andra stat tillämplig från och med ingåendet av äktenskapet, såvida inte en av makarna motsätter sig detta. Vardera maken kan således oberoende av varandra förhindra att det äktenskapsrättsliga förmögenhetsstatutet ändras retroaktivt ända från äktenskapets början. I så fall ska lagen i den andra staten vara tillämplig från och med inrättandet av den senaste gemensamma hemvisten i den andra staten, vilket betyder att ändringen även då är retroaktiv (artikel 26.3 andra stycket). Rättigheterna för tredje man, baserade på lagen i stat där makarna hade sin första gemensamma hemvist, har tryggats genom bestämmelsen om att tillämpningen av den andra statens lag inte ska inverka negativt på nämnda rättigheter (artikel 26.3 tredje stycket).

2.5.2 Förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap

Bestämmelserna om tillämplig lag i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap är på några undantag när desamma som i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Artiklarna 22 och 26 skiljer sig dock från motsvarande bestämmelser i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Detta beror på att alla staters lagar inte innehåller bestämmelser om registrerat partnerskap och följaktligen inte heller om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av partnerskap. Det har därför funnits behov av att föreskriva om tillämplig lag på så sätt att en sådan stats lag inte kan bli tillämplig där de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap inte är reglerade i lag.

Artikel 22 gäller rätt för partner eller blivande partner att avtala om tillämplig lag för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap. Enligt artikel 22.1 får de som tillämplig lag välja endast lagen i en sådan stat där registreringen av partnerskapet medför förmögenhetsrättsliga verkningar. Dessutom ska lagen vara antingen lagen i den stat där båda eller den ena av partnerna har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående (led a) eller lagen i en stat där någondera då är medborgare (led b) eller lagen i den stat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks (led c). Genom det sistnämnda alternativet, som inte finns i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, har man försökt se till att det i alla händelser finns åtminstone en stats lag som partnerna kan ingå avtal om att tillämpa.

Om partnerna i det registrerade partnerskapet inte har avtalat om tillämplig lag i enlighet med artikel 22, ska enligt artikel 26 lagen i den stat enligt vilken det registrerade partnerskapet ingicks tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av partnerskapet. Den behöriga rättsliga myndigheten har dock på samma sätt som i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden getts möjlighet att efter ansökan av en av partnerna undantagsvis besluta att lagen i en annan stat än registreringsstaten ska tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av partnerskapet (artikel 26.2). Förutsättningarna för och verkningarna av ett sådant beslut är desamma som i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Ett beslut kan dock meddelas endast om lagen i den andra staten innebär att registreringen av partnerskapet medför förmögenhetsrättsliga verkningar.

2.6 Erkännande och verkställbarhet i fråga om beslut som meddelats i en annan medlemsstat

Bestämmelserna om erkännande och verkställbarhet i fråga om beslut som meddelats i annan medlemsstat är likadana i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap, och numren på de artiklar som motsvarar varandra är desamma. Att bestämmelserna är identiska har bl.a. det goda med sig att det tillämpas enhetliga bestämmelser på erkännande av beslut och verkställbarhet oberoende av om den stat där erkännande begärs karakteriserar parförhållandet som äktenskap eller registrerat partnerskap.

De bestämmelser i förordningarna som gäller erkännande och verkställbarhet är jämförbara med bestämmelserna i många andra tidigare EU-förordningar, t.ex. Bryssel IIa-förordningen och arvsförordningen. En dom som har meddelats i en medlemsstat och som gäller frågor som omfattas av förordningarnas tillämpningsområde, ska erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas, men en part som önskar få ett giltigt avgörande om att domen erkänns i en viss medlemsstat, kan begära ett sådant avgörande (artikel 36 i förordningarna). Bestämmelser om skäl för vägran, vilka leder till att domen inte erkänns, finns i artikel 37 i förordningarna. Sådana skäl är att stämningsansökan eller motsvarande handling inte har delgetts i tid, att domen under vissa förutsättningar är oförenlig med en annan tidigare dom rörande samma sak, och att ett erkännande uppenbart skulle strida mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den medlemsstat där domen görs gällande. Det har i förordningarna tagits in en uttrycklig bestämmelse om att skälen för att vägra erkännande ska tillämpas i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, särskilt principen om icke-diskriminering (artikel 38 i förordningarna). Det är således inte möjligt att åberopa oförenlighet med grunderna för rättsordningen på ett sätt som anses diskriminerande.

För att en dom som har meddelats i en medlemsstat ska kunna verkställas i en annan medlemsstat ska den förklaras verkställbar i den sistnämnda medlemsstaten (artikel 42 i förordningarna) efter ansökan från en berörd part. I förordningarna har därmed ett s.k. exekvaturförfarande bibehållits enligt vilken en myndighet i den verkställande medlemsstaten kontrollerar att domen är verkställbar. Det förfarande som gäller verkställbarhetsförklaring har till stor del överlåtit till nationell rätt. I förordningarna föreskrivs det dock att domen ska förklaras vara verkställbar omedelbart efter fullgörandet av formaliteterna i artikel 45. Huruvida det finns skäl för att vägra erkännande och låta bli att verkställa domen prövas inte i detta skede, och motparten har inte rätt att yttra sig (artikel 47 i förordningarna). Det ska dock vara möjligt att söka ändring i beslutet, och ärendet handläggs då i enlighet med de bestämmelser som gäller för kontradiktoriska förfaranden (artikel 49 i förordningarna). Bland annat i syfte att trygga möjligheten till sökande av ändring ska ett beslut om verkställbarhetsförklaring utan dröjsmål delges en part mot vilken verkställighet begärs (artikel 48). Det ska avgöras nationellt huruvida ett avgörande som träffats med anledning av sökande av ändring får överklagas i andra besvärsinstans (artikel 50 i förordningarna).

Det förfarande som föreskrivs för exekvatur iakttas också när en part begär ett beslut om erkännande av en dom som har meddelats i en annan medlemsstat (artikel 36.2 i förordningarna).

Bestämmelser om rättshjälp i ärenden som gäller verkställbarhetsförklaring finns i artikel 55 i förordningarna. Enligt den ska en sökande som i ursprungsmedlemsstaten helt eller delvis hade rättshjälp eller var befriad från kostnader och avgifter vara berättigad till rättshjälp eller kostnads- och avgiftsbefrielse i största möjliga utsträckning enligt lagen i den verkställande medlemsstaten.

2.7 Officiella handlingar och förlikningar inför domstol

Frågor som gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap eller ett registrerat partnerskap kan i många medlemsstater avgöras genom att det upprättas en s.k. officiell handling i ärendet. En officiell handling, definierad i artikel 3.1 i förordningarna, innehåller normalt ett avtal eller samförstånd mellan parterna om det ärende som avgjorts. Detta avtal eller samförstånd har fastställts och eventuellt registrerats av en notarie.

Enligt artikel 58 i förordningarna ska en officiell handling ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som den har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart

som möjligt, under förutsättning att detta inte uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen i den berörda medlemsstaten. Det är vanligt att handlingens officiella prägel förbättrar innehållets tillförlitlighet och på så sätt ökar bevisbördan för den part som önskar väcka talan emot den rättshandling eller det rättsliga förhållande som fastställts i handlingen. Den som använder sig av en officiell handling kan visa handlingens bevisvärde genom att visa upp ett intyg över handlingen vilket upprättats av en myndighet i ursprungsstaten (artikel 58.1 andra stycket i förordningarna).

En officiell handling utgör inte ett giltigt avgörande om att det förhåller sig så som det fastställts i handlingen. Av den anledningen tillämpas bestämmelserna om erkännande inte på en officiell handling. En officiell handling som är verkställbar i ursprungsstaten ska däremot förklaras vara verkställbar i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artiklarna 44—57 i förordningarna. Exekvatur kan uteslutas endast om verkställighet av den officiella handlingen uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen i den verkställande medlemsstaten.

Verkställbarhet av förlikningar inför domstol bestäms enligt motsvarande bestämmelser (artikel 60 i förordningarna). Den domstol som godkände förlikningen eller inför vilken den ingicks ska utfärda ett intyg med hjälp av det formulär som utarbetats för ändamålet (artikel 60.2 i förordningarna).

2.8 Förhållandet mellan förordningarna och gällande internationella konventioner

Förordningarna ska inte påverka tillämpningen av de bilaterala och multilaterala konventioner som en eller flera medlemsstater var part i när förordningen antogs 24.6.2016 och som gäller frågor som omfattas av förordningen (artikel 62.1 i förordningarna). Förordningen ska dock i förbindelserna mellan medlemsstaterna ha företräde framför konventioner som de slutit mellan sig i den mån konventionerna rör frågor som regleras i förordningen (artikel 62.2 i förordningarna).

Finland har konventioner som omfattas av tillämpningsområdet för förordningen om makars förmögenhetsförhållande med de övriga nordiska länderna. Dessa är den mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige 6.2.1931 avslutade konventionen, innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (FördrS 20/1931, nedan *den nordiska äktenskapskonventionen*), den mellan samma stater 19.11.1934 avslutade konventionen om arv, testamente och boutredning (FördrS 21/1935, nedan *den nordiska konventionen om arv*) och den mellan samma stater 11.10.1977 avslutade konventionen om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (FördrS 56/1977, nedan *den nordiska verkställighetskonventionen*), alla med senare ändringar. Island är inte part i den sistnämnda konventionen. Mellan Finland och Island tillämpas därmed fortfarande den mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige 16.3.1933 avslutade konventionen om erkännande och verkställighet av domar (FördrS 9/1933, lag om godkännande av konventionen 105/1933).

Eftersom alla nordiska länder inte hör till Europeiska unionen, har de nordiska konventionerna inte slutits mellan medlemsstater, utan det är fråga om multilaterala konventioner där såväl medlemsstater som andra stater är parter. En sådan tolkning kan därför motiveras enligt vilken förhållandet mellan förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och de nordiska konventionerna bestäms utifrån artikel 62.1 i förordningen. Då skulle förordningen inte påverka tillämpningen av de nordiska konventionerna.

Det är dock uppenbart att det inte varit meningen att ordna förhållandet mellan förordningen och de nordiska konventionerna på detta sätt. Detta framgår av artikel 62.3 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, där det föreskrivs att de nordiska konventionerna kan till-

lämpas på förordningens tillämpningsområde, alltså i förbindelserna mellan Finland och Sverige, endast i de frågor som uppräknas i nämnda 3 punkt. Denna bestämmelse skulle förlora sin betydelse om artikel 62 tolkades enligt ordalydelsen på ovannämnt sätt. Tolkningen förefaller således vara att förordningen i förbindelserna mellan medlemsstaterna, dvs. mellan Finland och Sverige, ska ha företräde framför de nordiska konventionerna i alla andra frågor än de som nämns i punkt 3.

De nordiska konventionerna kan däremot tillämpas trots förordningen, om det är fråga om andra förbindelser än förbindelserna mellan Finland och Sverige. De nordiska konventionerna kommer således även efter det att förordningen börjat tillämpas att reglera frågor som gäller erkännande och verkställighet av ett beslut rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap i Island, Norge eller Danmark, eftersom erkännande och verkställighet av beslut som meddelats i ett tredjeland faller utanför förordningens tillämpningsområde. De nordiska konventionernas bestämmelser om behörighet och tillämplig lag kan dessutom även i framtiden tillämpas i Finland på makar som inte har någon anknytning till Sverige i fråga om medborgarskap, hemvist eller egendomens placering. Det finns dock inget klart svar på vilken anknytning till Sverige som räcker för att den fråga som ska avgöras blir en fråga mellan Finland och Sverige och därmed omfattas av förordningen. Tillämpningsområdet för de nordiska konventionerna blir därmed oklart efter det att förordningen börjat tillämpas, om inte konventionerna ändras.

2.9 Information och underrättelser till kommissionen

För att de som berörs av förordningarna ska kunna få behövlig information om de nationella lagar och förfaranden som hänför sig förordningarna, har medlemsstaterna ålagts en skyldighet att lämna denna information till kommissionen och uppdatera den. Kommissionen är för sin del skyldig att göra informationen allmänt tillgänglig, närmast via det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område.

Enligt artikel 64 i förordningarna ska medlemsstaterna senast den 29 april 2018 meddela kommissionen a) de domstolar och myndigheter som har behörighet att handlägga ansökningar om verkställbarhetsförklaring i enlighet med artikel 44.1 och ansökningar om ändring i enlighet med artikel 49.2, b) de förfarande för talan mot det avgörande som meddelas med anledning av att ändring har sökts som avses i artikel 50. Kommissionen ska offentliggöra dessa uppgifter i EU:s officiella tidning, med undantag för kontaktuppgifter för domstolarna och myndigheterna.

Inom samma tid ska medlemsstaterna också underrätta kommissionen om sådana rättstillämpare och andra myndigheter än domstolar som enligt artikel 3.2 är domstolar (artikel 3.2 andra stycket i förordningarna). Kommissionen ska på grundval av underrättelserna upprätta en förteckning, som offentliggörs i EU:s officiella tidning. Om informationen i förteckningen senare ändras, ska medlemsstaterna underrätta kommissionen om ändringarna. Kommissionen ska offentliggöra ändringarna i EU:s officiella tidning (artikel 65 i förordningarna).

Utöver ovannämnda information ska varje medlemsstat förse kommissionen med en kort sammanfattning av sin nationella lagstiftning och sina nationella förfaranden rörande makars förmögenhetsförhållanden och de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap. Sammanfattningen ska innehålla information om vilken typ av myndighet som har behörighet i sådana frågor. Medlemsstaterna ska fortlöpande uppdatera denna information. Kommissionen ska hålla informationen allmänt tillgänglig inom ramen för det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område (artikel 63 i förordningarna).

2.10 Ikraftträdande, tidpunkt då tillämpningen börjar och övergångsbestämmelser

Bestämmelser om ikraftträdande och tidpunkt då tillämpningen av förordningarna börjar finns i artikel 70 i förordningarna. Enligt dem ska vardera förordningen träda i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i EU:s officiella tidning, dvs. den 29 juli 2016. Förordningarna ska tillämpas från och med den 29 januari 2019 i de medlemsstater som deltar i fördjupat samarbete. Artiklarna 63 och 64, som gäller medlemsstaternas skyldighet att ge kommissionen den information som tillämpningen av förordningen förutsätter, ska dock tillämpas från och med den 29 april 2018. Artiklarna 65—67, som bl.a. gäller upprättande av intryck och formulär, ska tillämpas från och med den 29 juli 2016.

Övergångsbestämmelserna, som anger förordningarnas tidsmässiga tillämpningsområde, finns i artikel 69. Enligt artikel 69.1 ska förordningarna i princip endast tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts, på officiella handlingar som formellt har upprättats eller registrerats och på förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts den 29 januari 2019 eller därefter. I artikel 69.2 har det tidsmässiga tillämpningsområdet för förordningarnas bestämmelser om erkännande av domar och deras verkställbarhet utvidgats till sådana domar i fråga om vilka förfarandena har inletts före den 29 januari 2019, men domen har meddelats den dagen eller därefter. Sådana domar erkänns och verkställs i enlighet med kapitel IV, om de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i bestämmelserna i kapitel II.

I artikel 69.3 i förordningarna finns det egna övergångsbestämmelser om tillämpningen av bestämmelserna i kapitel III rörande tillämplig lag. Enligt dem är dessa bestämmelser endast tillämpliga på personer som ingår äktenskap, som registrerar sitt partnerskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter. Ett äktenskap eller ett registrerat partnerskap som har ingåtts innan tillämpningen av förordningarna börjar, omfattas därmed av tillämpningsområdet för kapitel III i förordningarna, om parterna efter att tillämpningen av förordningarna har börjat ingår ett avtal om tillämplig lag. Det är dock troligt att sådana avtal kommer att ingås mycket sällan. De nationella lagvalsregler som gäller tillämplig lag för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap eller ett registrerat partnerskap kommer därför att bibehålla sin betydelse länge till.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Behov av och mål för kompletterande lagstiftning

Förordningarna gäller som sådana, och får inte förklaras eller preciseras genom nationella bestämmelser. Vissa frågor som gäller tillämpningen av förordningarna ska dock avgöras nationellt. I den föreslagna lagen om tillämpningen av Europeiska unionens råds förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden utfärdas de bestämmelser som tillämpningen av förordningarna fordrar i Finland.

När tillämpningen av förordningarna börjar, ändras betydelsen av de bestämmelser i äktenskapslagen och i lagen om registrerat partnerskap som hör till den internationella privaträttens område, eftersom de i sådana frågor som omfattas av förordningarnas tillämpningsområde kan tillämpas endast i den omfattning som anges i förordningarnas övergångsbestämmelser. Det föreslås därför att äktenskapslagen och lagen om registrerat partnerskap ändras så att respektive förordnings inverkan på nämnda lagar visas.

Efter det att tillämpningen av förordningarna börjat ska de beslut gällande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap eller ett registrerat partnerskap som meddelats i andra stater som deltar i fördjupat samarbete erkännas med stöd av förordningarna. Beslut som meddelats i andra medlemsstater och i tredjeländer erkänns däremot inte och verkställs inte heller

här, eftersom det saknas nationell reglering om saken. Ett undantag bildar domar som meddelats i ett annat nordiskt land och som i flera fall kan erkännas och verkställas med stöd av de nordiska konventionerna.

Att man förhåller sig helt olika till ett utländskt beslut oavsett dess karaktär beroende på i vilken stat beslutet har meddelats, är inte önskvärt vare sig med tanke på parterna eller med tanke på den internationella rättskipningen. Människors rörelser begränsar sig inte till de länder som deltar i ett fördjupat samarbete. Även de vars rätt grundar sig på ett beslut som meddelats i en stat som inte omfattas av förordningarna behöver rättsskydd. Om ett avgörande som uppstått på behörigt sätt i en främmande stat inte erkänns här, är det svårt för en part att göra sina rättigheter gällande. Dessutom förorsakas såväl parterna som samhället onödiga kostnader, om det blir nödvändigt att pröva ärendet på nytt här för att åstadkomma ett giltigt och verkställbart beslut. I propositionen vill man därför förbättra möjligheterna att erkänna och verkställa domar som meddelats i en främmande stat avseende de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap eller ett registrerat partnerskap. Detta görs genom att det tas in bestämmelser om detta i äktenskapslagen.

3.2 Lag om tillämpning av rådets förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden

3.2.1 Myndighet som beslutar om erkännande och verkställbarhet

I förordningarna överläts det på varje medlemsstat att själv avgöra vilken myndighet som beslutar om erkännande och verkställbarhetsförklaring av ett beslut som meddelats i en annan medlemsstat, till vilken domstol sökande av ändring ska riktas och på vilket sätt ett beslut som meddelats med anledning av ändringssökande kan överklagas. I propositionen föreslås det att dessa frågor huvudsakligen ska avgöras på samma sätt som de avgjorts vid verkställandet av de EU-förordningar vars bestämmelser om erkännande och verkställighet motsvarar bestämmelserna i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap.

Det är således i första skedet tingsrätten som ska sköta erkännande och verkställbarhetsförklaring avseende ett beslut. Ändring i tingsrättens beslut ska sökas hos hovrätten, men någon anmälan om missnöje behövs inte. På ändringssökande ska i övrigt rättegångsbalkens bestämmelser om ändringssökande tillämpas, om inte något annat följer av förordningarna. Detta innebär att det behövs ett i 25 a kap. 5 § i rättegångsbalken avsett tillstånd till fortsatt handläggning när tingsrättens avgörande överklagas hos hovrätten. Systemet för sökande av ändring blir därmed konsekvent, eftersom avgöranden också enligt andra motsvarande EU-förordningar när det gäller erkännande och verkställighet av beslut omfattas av systemet med tillstånd till fortsatt handläggning.

3.2.2 Anpassning av sakrätter

Om en person åberopar en sakrätt som denna har rätt till enligt den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap eller ett registrerat partnerskap, men motsvarande sakrätt är okänd i finsk lagstiftning, ska denna sakrätt enligt artikel 29 i förordningarna, om det är nödvändigt och i möjligaste mån, anpassas till den närmast likvärdiga rätten enligt finsk lag med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och av den verkan den har.

Denna bestämmelse kommer troligen att tillämpas i väldigt liten utsträckning i Finland. Det kan dock t.ex. finnas situationer då en make i samband med att tillgångar skiftats i en främmande stat har fått sådan nyttjanderätt, lösgöringsrätt eller avverkningsrätt som är förknippad

med villkor eller tidsbestämmelser som är förbjudna enligt finsk lag. Det kan då finnas behov av att anpassa rätten till finsk lagstiftning för att rätten ska kunna inskrivas t.ex. med stöd av jordabalken och få det skydd som följer av inskrivningen. Anpassning av rätten kan bli aktuell också när man önskar upplåta fastighetspanträtt i rätten genom att fastställa inteckning i den.

Anpassning av sakrätter kan bli aktuell i olika situationer. Oftast sker det vid en begäran om inskrivning av rätten med stöd av bestämmelserna i jordabalken. Det är då inskrivningsmyndigheten, dvs. Lantmäteriverket, som gör anpassningen med tillämpning av bestämmelserna i jordabalken till den del något annat inte följer av förordningen. Frågan om anpassning kan på motsvarande sätt bedömas av den myndighet som för register över rättigheter som hänför sig till lös egendom. Det kan bli fråga om anpassning av en sakrätt också i domstol, antingen på grund av en separat fastställestan eller annars i samband med ett anhängigt tvistemål. Beslut om anpassning fattas då av den domstol som handlägger tvistemålet. Eftersom förordningen tillämpas som sådan och situationerna på ovannämnt sätt kan vara av olika slag, föreslås det inga kompletterande bestämmelser om ett förfarande för anpassning av sådana okända sakrätter som avses i förordningen.

3.2.3 Internationellt tvingande bestämmelser

Även om en främmande stats lag ska tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap eller ett registrerat partnerskap, kan medlemsstaterna tillämpa de internationellt tvingande reglerna i sin egen lag (artikel 30.1 i förordningarna). Med dem avses regler som medlemsstaten i fråga anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområde, oavsett vilken lag som annars ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden eller på motsvarande sätt på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap (artikel 30.2 i förordningarna).

Av äktenskapslagens bestämmelser om tillämplig lag för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap har de bestämmelser betraktas som internationellt tvingande som gäller jämkning av avvitrning och den efterlevande makens boenderätt i vissa fall, samt de bestämmelser som förbjuder överlåtelse av makarnas gemensamma hem, hemlösöre och annan i äktenskapslagen specificerad egendom avsedd för familjens bruk utan den andra makens tillstånd. Dessa bestämmelser tillämpas också på registrerade partnerskap med stöd av den hänvisningsbestämmelse som finns i 8 § i lagen om registrerat partnerskap.

Dessa bestämmelser, som tryggar en makes och en efterlevande makes ställning och främjar ett rättvist avvitringsresultat, kan anses uppfylla de krav som uppställts i förordningarna på internationellt tvingande regler. Det föreslås därför att det i den lag som gäller tillämpning av förordningarna tas in en hänvisningsbestämmelse som visar att nämnda bestämmelser kan tillämpas även när tillämplig lag bestäms med stöd av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden eller förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap.

Äktenskapslagen innehåller också en internationellt tvingande bestämmelse som gäller tryggnad av tredje mans ställning. Den föreslås inte bli tillämpad i samband med tillämpningen av förordningarna, eftersom förordningarna innehåller bestämmelser som begränsar den tillämpliga lagens rättsverkan i förhållande till tredje man (artikel 28 i förordningarna).

3.2.4 Översättningar

Enligt artikel 46 i förordningarna ska en översättning eller translitterering av de handlingar som avses där ges in till den domstol som beslutar om erkännande eller verkställbarhetsförkla-

ring avseende domen, om domstolen begär det. Översättningen ska göras av en person som är behörig att göra översättningar i någon av medlemsstaterna.

I vissa medlemsstater kan det vara svårt att få en handling översatt till finska eller svenska. Det är därför befogat att handlingar ska kunna ges in också översatta till engelska, ett språk som allmänt behärskas i Finland. Domstolen ska enligt förslaget dock alltid kunna kräva en översättning till finska eller svenska, om det finns skäl till det. Detta kan behövas i synnerhet när en make har getts en rätt vars innebörd inte kan beskrivas exakt på engelska av den anledningen att rätten i fråga inte är känd i länder som tillämpar rättssystemet common law.

3.2.5 Erkännande och verkställighet av beslut som meddelats i Sverige

Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden

När det är fråga om erkännande och verkställbarhet i Finland av beslut som meddelats i Sverige har förordningen företräde mellan Finland och Sverige framför de nordiska konventionerna. I artikel 62.3 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden finns det dock en bestämmelse som ger en möjlighet att delvis tillämpa de nordiska konventionerna också i förbindelserna mellan Finland och Sverige. Enligt den hindrar förordningen inte Finland och Sverige att i frågor som omfattas av förordningens tillämpningsområde fortfarande tillämpa den nordiska äktenskapskonventionen, den nordiska konventionen om arv och den nordiska verkställighetskonventionen i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden.

Finland kan därmed i stället för förordningen fortsätta att tillämpa nämnda konventioner på erkännande och verkställighet av beslut som meddelats i Sverige, om konventionerna föreskriver enklare och snabbare förfaranden än förordningen. I vilken omfattning de nordiska konventionerna kan tillämpas förutsätter således att förfarandena jämförs sinsemellan.

Enligt artikel 8 i den nordiska äktenskapskonventionen får en domstol i konventionsstaten i samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad bl.a. pröva frågor om avvittring och tillfälligt hävande av sammanlevnaden. Behörig domstol bestäms då enligt artikel 7 i konventionen. Bestämmelser om erkännande av ett sådant avgörande finns i artikel 22 i den nordiska äktenskapskonventionen. Enligt den ska en lagakraftvunnen dom som i en av konventionsstaterna meddelats bl.a. enligt artiklarna 7 eller 8 gälla i övriga konventionsstater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Förfarandet för erkännande kan i detta fall anses enklare och snabbare jämfört med det förfarande som anges i förordningen, eftersom äktenskapskonventionen saknar grunder utifrån vilka ett erkännande kan vägras.

Artikel 22 i den nordiska äktenskapskonventionen gäller å andra sidan erkännande endast av sådana beslut som har meddelats i enlighet med äktenskapskonventionens bestämmelser om behörighet, i detta fall artikel 7 och 8. När förordningen börjar tillämpas kan Sverige i förbindelserna mellan Finland och Sverige inte längre tillämpa behörighetsbestämmelserna i artikel 8 i äktenskapskonventionen, eftersom Sverige i frågor som gäller makars förmögenhetsförhållanden ska tillämpa förordningen, närmast artikel 5 i förordningen. Behörig är enligt den artikeln en domstol som handlägger en ansökan om upplösning av ett äktenskap med stöd av behörighetsbestämmelserna i Bryssel IIa-förordningen. I fall som omfattas av den nordiska äktenskapskonventionen tillämpar Finland och Sverige inte behörighetsbestämmelserna i Bryssel IIa-förordningen, eftersom de med stöd av artikel 59.2 i den förordningen har avgett en förklaring till kommissionen om att de fortsätter tillämpa den nordiska äktenskapskonventionen. Av den anledningen tillämpar Finland och Sverige artikel 7 i den nordiska äktenskapskonventionen i stället för nämnda förordning. Sveriges behörighet i dessa frågor bestäms således med

stöd av artikel 5 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och artikel 7 i den nordiska äktenskapskonventionen. Med beaktande av att behörighetsgrunderna är desamma oberoende av om behörigheten utövas med stöd av artikel 7 och 8 i den nordiska äktenskapskonventionen eller med stöd av artikel 5 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och artikel 7 i den nordiska äktenskapskonventionen, kan man anse att Sverige då det utövar behörighet på ovannämnt sätt handlar i enlighet med artikel 22 i den nordiska äktenskapskonventionen.

Det föreslås därför att Finland trots bestämmelserna i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden, i enlighet med artikel 22 i äktenskapskonventionen erkänner beslut om avvittning och hävande av sammanlevnaden som meddelats i Sverige i samband med ett ärende om äktenskapsskillnad, om beslutet gäller makar på vilka den nordiska äktenskapskonventionen ska tillämpas enligt artikel 3 och 4 a i konventionen.

Om det är fråga om något annat beslut än ett beslut om avvittning eller hävande av sammanlevnaden i samband med äktenskapsskillnad eller hemskillnad, erkänns det inte med stöd av den nordiska äktenskapskonventionen, men kan i vissa fall erkännas med stöd av den nordiska verkställighetskonventionen och den lag 588/1977 som stiftats med stöd av den (Lagen om erkännande och verkställighet av nordiska domar angående privaträttsligt anspråk, nedan *nordiska verkställighetslagen*). För det första ska ett beslut om avvittning som verkställt med stöd av makens död erkännas med stöd av den nordiska verkställighetslagen förutsatt att den avlidna var medborgare i en konventionsstat och att han eller hon hade hemvist i någon av dessa stater. Med stöd av den nordiska verkställighetslagen kan dessutom sådana domar om förmögenhetsrättsliga verkningar av ett äktenskap erkännas som inte gäller avvittning av makarnas egendom, förutsatt att domen har meddelats på grund av ett privaträttsligt anspråk.

Enligt den nordiska verkställighetslagen ska domen erkännas utan något särskilt förfarande. Till denna del motsvarar den nordiska verkställighetslagen och förordningen om makars förmögenhetsförhållanden varandra. Skillnaden ligger däremot i att det i förordningen om makars förmögenhetsförhållande, till skillnad från den nordiska verkställighetslagen, inte förefaller vara ett krav att beslutet ska ha vunnit laga kraft för att det ska kunna erkännas. Såväl i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden som i den nordiska verkställighetslagen (6 §) finns det skäl för att vägra erkänna ett beslut. De skäl för att vägra erkännande som gäller oförenlighet med grunderna för rättsordningen och oförenlighet mellan domar påminner nära om varandra. Omständigheten att en stämningsansökan delges motparten alltför sent är däremot inte ett skäl för vägran i den nordiska verkställighetslagen, till skillnad från förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Den nordiska verkställighetslagen innehåller för sin del ett flertal skäl för vägran som gäller en domstols s.k. indirekta behörighet. Detta innebär att förekomsten av en godtagbar behörighetsgrund ska prövas när den nordiska verkställighetslagen tillämpas. Förordningen innehåller däremot inga sådana skäl för vägran, och det är förbjudet att pröva behörigheten hos den domstol som meddelat beslutet.

Jämförelsen visar att bestämmelserna om erkännande i den nordiska verkställighetslagen i vissa frågor är enklare än i förordningen, medan förhållandet i vissa andra frågor är det motsatta. De bestämmelser om erkännande som grundar sig på den nordiska verkställighetskonventionen kan därför inte anses enklare och snabbare än förordningen på ett sådant sätt att tillämpningen av den skulle tillåtas i artikel 62.3.

När man utreder huruvida den nordiska verkställighetslagen med stöd av artikel 62.3 i förordningen kan tillämpas på verkställigheten av i Sverige meddelade beslut som omfattas av förordningens tillämpningsområde, måste man på motsvarande sätt jämföra bestämmelserna i förordningen och i den nordiska verkställighetslagen. I fråga om skälen för vägran kan det hänvisas till det som sagts ovan. När det gäller förfarandet för verkställighet har s.k. exekvatur

bibehållits i förordningen, eftersom en dom som har meddelats i en medlemsstat kan verkställas i en annan medlemsstat endast om den förklarats vara verkställbar där (artikel 42). Exekvatur existerar inte i den nordiska verkställighetslagen, men i lagen har det tagits in ett förfarande som i sak motsvarar en verkställbarhetsförklaring. Ett beslut som har meddelats i ett annat nordiskt land kan nämligen inte föras direkt till en utmätningsman för verkställighet, utan ansökan om verkställighet riktas till tingsrätten (10 §). Tingsrätten handlägger ansökan i ett förfarande som påminner om det exekvaturförfarande som anges i förordningen. Beslut på ansökan meddelas utan att motparten hörs, om inte tingsrätten bestämmer annat (11 §). Det ovillkorliga förbud mot att höra motparten som finns i förordningen förekommer således inte i den nordiska verkställighetslagen.

Jämförelsen av verkställighetsförfarandet visar att förfarandet i den nordiska verkställighetslagen inte kan anses enklare och snabbare på ett sådant sätt att undantaget i artikel 62.3 skulle kunna tillämpas.

Av ovan anförda skäl föreslås det att Finland utnyttjar den möjlighet som ges i artikel 62.3 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden till den del det är fråga om ett sådant beslut meddelat av en svensk domstol som erkänns med stöd av artikel 22 i den nordiska äktenskapskonventionen. Övriga i Sverige meddelade beslut inom förordningens tillämpningsområde erkänns sålunda i enlighet med förordningen. Förordningen tillämpas alltid när det är fråga om verkställbarhet i Finland av ett i Sverige meddelat beslut inom förordningens tillämpningsområde.

Förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap

Det finns inga nordiska konventioner om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap, men en dom som meddelats i ett annat nordiskt land och som gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett sådant partnerskap kan innan tillämpningen av förordningen börjar erkännas och verkställas med stöd av den nordiska verkställighetslagen. När förordningen börjar tillämpas blir situationen en annan, eftersom det i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap inte har tagits in någon bestämmelse som motsvarar den möjlighet att avvika från förordningen som finns i artikel 69.3 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Ett i Sverige meddelat beslut om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap erkänns därmed alltid med iakttagande av bestämmelserna i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap, om beslutet tidsmässigt omfattas av förordningens tillämpningsområde. Detta följer direkt av förordningen, och det behövs inga separata bestämmelser om saken.

3.3 Äktenskapslagen

När förordningen om makars förmögenhetsförhållanden börjar tillämpas, kan äktenskapslagens bestämmelser om finska domstolars internationella behörighet i ett ärende som gäller makars förmögenhetsförhållanden inte längre tillämpas. Det föreslås därför att nämnda bestämmelser ersätts så att det i lagen tas in en hänvisning till förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Äktenskapslagens bestämmelser om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden behåller däremot sin betydelse länge till, eftersom kapitel III i förordningen endast är tillämpligt med avseende på makar som ingår äktenskap eller väljer tillämplig lag för sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter. Det är därför inte relevant att upphäva dessa bestämmelser i äktenskapslagen. Enligt 140 § i äktenskapslagen ska bestämmelserna i V avdelningen i äktenskapslagen tillämpas endast om något annat inte följer av någon annan lag eller av internationella förpliktelser som binder Finland. Bestämmelsen är inte särskilt belysande

med tanke på den som ska tillämpa lagen, men visar dock entydigt att de bestämmelser i äktenskapslagen som gäller tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden är subsidiära bl.a. i förhållande till förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Förordningen om makars förmögenhetsförhållanden medför därmed inga behov att ändra äktenskapslagen i detta avseende.

Av de skäl som angivits ovan föreslås det att det i äktenskapslagen tas in bestämmelser om erkännande och verkställbarhet i Finland av ett i en främmande stat meddelat beslut om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap. Med stöd av en hänvisningsbestämmelse i lagen om registrerat partnerskap utsträcks dessa förslag till att gälla också registrerade partnerskap. De föreslagna bestämmelserna om erkännande av ett beslut som meddelats i en främmande stat kommer att gälla beslut som meddelats i stater som inte deltar i det fördjupade samarbetet och inte omfattas av de nordiska konventionerna. Finland har inga avtal om internationell behörighet med dessa stater, dvs. under vilka förutsättningar ett ärende som gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap kan prövas. Som en förutsättning för erkännande ska det därför i bestämmelserna om erkännande anges att ärendet hade en godtagbar anknytning till den stat vars domstol utövade behörigheten. I propositionen föreslås det att detta genomförs genom bestämmelser om s.k. indirekt behörighet.

Ett beslut som har meddelats av en domstol i en främmande stat och som erkänns i Finland och är verkställbart i ursprungsstaten, ska vara verkställbart i Finland, om det fastställts vara verkställbart här. Behörighet i ett ärende som gäller verkställbarhetsförklaring är enligt förslaget Helsingfors tingsrätt. De föreslagna bestämmelserna om behörighet har samma innehåll som i andra ärenden som gäller att förklara ett utländskt beslut verkställbart med stöd av Finlands nationella lagstiftning.

3.4 Lagen om registrerat partnerskap

De rättsverkningar som hänför sig till ett registrerat partnerskap har i lagen om registrerat partnerskap angivits genom en hänvisning till de bestämmelser som gäller äktenskap. Hänvisningen omfattar också de bestämmelser som hör till området för den internationella privaträtten. Vad som föreskrivs t.ex. om domstolars internationella behörighet och tillämplig lag i ärenden som gäller makars förmögenhetsförhållanden, gäller således för närvarande också registrerade partnerskap. Ett undantag utgör den nordiska äktenskapskonventionen, som enligt 15 § i lagen om registrerat partnerskap inte ska tillämpas på registrerade partnerskap.

När förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap träder i kraft blir situationen en annan. Efter det ska i första hand den förordningen tillämpas på internationellt privaträttsliga frågor som gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap. I propositionen föreslås det att denna ändring anges genom att det i nämnda 15 § tas in en hänvisning till förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap.

Om en fråga inte omfattas av förordningens tillämpningsområde, tillämpas som för närvarande vad som föreskrivs om äktenskap. Det föreslås att den begränsning enligt vilken bestämmelserna i den nordiska äktenskapskonventionen inte ska tillämpas på registrerade partnerskap fortfarande ska stå kvar.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Konsekvenser för medborgarna

Propositionen gör det möjligt att tillämpa förordningarna i Finland och underlättar livet för de par som utnyttjar den fria rörligheten inom EU. De bestämmelser om erkännande och verk-

ställbarhet i fråga om utländska beslut som föreslås i äktenskapslagen förbättrar rättsskyddet för de makar och de parter i ett registrerat partnerskap vars rätt grundar sig på en dom som meddelats i en stat som inte deltar i fördjupat samarbete eller nordiskt samarbete.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Med undantag för beslut som meddelats i ett annat nordiskt land har Finland inte erkänt beslut meddelade i en främmande stat om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap eller ett registrerat partnerskap, och de har inte heller varit verkställbara här. I och med de föreslagna lagarna ändras situationen, vilket innebär att tingsrätterna och utmätningsmännen får en ny ärendegrupp. Antalet nya ärenden som gäller erkännande och verkställighet blir dock få, kanske högst några tiotal per år, och ärendena fördelar sig regionalt på olika myndigheter. Deras inverkan på myndigheternas arbetsmängd blir därmed liten, och ytterligare resurser krävs inte.

4.3 Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Av artikel 55 i förordningarna följer att en person som på basis av ett beslut i en annan medlemsstat ansöker om verkställighet av beslutet i Finland, ska beviljas rättshjälp eller kostnadsbefrielse i största möjliga utsträckning, om han eller hon när ärendet behandlades i ursprungsstaten helt eller delvis hade rättshjälp eller var befriad från kostnader. Detta ökar kostnaderna för rättshjälpen. Ökningen är dock liten, eftersom antalet ansökningar om verkställighetsförklaring på ovan nämnt sätt kan antas bli få. Inte heller i alla dessa fall finns det förutsättningar att bevilja rättshjälp. Dessutom blir rättshjälpskostnaderna i ett enskilt fall små, eftersom behandlingen i första instans är summarisk. Sammantaget kan de nya bestämmelserna beräknas ge upphov till en ökning i rättshjälpskostnaderna på några tusen euro per år, vilket inte har några betydande konsekvenser för den offentliga ekonomin.

Propositionen innehåller en bestämmelse om att de avtal om tillämplig lag som anges i förordningarna kan föras in i det register över äktenskapsförordsärenden som förs av magistraterna. I registret över äktenskapsförordsärenden införs för närvarande sådana avtal om tillämplig lag som grundar sig på äktenskapslagen. Ca 30 sådana avtal har införts i registret per år. Antalet registreringar väntas inte öka i och med förordningarna. Antalet registreringar kan däremot rentav minska, eftersom enhetliga bestämmelser om förutsättningarna för formell giltighet för dessa avtal minskar behovet att registrera ett avtal i två eller flera stater separat för säkerhets skull.

4.4 Konsekvenser för tillämpningen av de nordiska konventionerna

Av de nordiska länderna är det Finland och Sverige som deltar i fördjupat samarbete. Utanför detta samarbete står Island och Norge, som inte hör till Europeiska unionen, och Danmark som ställt sig på sidan av samarbetet på privaträttens område.

Enligt den tolkning som getts ovan ska förordningarna inte påverka tillämpningen av bilaterala och multilaterala konventioner på förordningarnas tillämpningsområde, men förordningarna ska enligt huvudregeln ha företräde i förbindelserna mellan medlemsstater som deltar i fördjupat samarbete. Finland kan således fortsätta att tillämpa den nordiska äktenskapskonventionen, den nordiska verkställighetskonventionen och verkställighetslagen samt den nordiska konventionen om arv i sådana frågor på förordningens tillämpningsområde där det inte är fråga om förbindelser mellan Finland och Sverige. Som ett exempel på detta kan nämnas ett ärende som gäller klander av avvitrting, om makarna är finska eller norska medborgare och under hela äktenskapet och även efter det har varit bosatta i Finland eller Norge och makarna inte har egendom i Sverige. Finland kan då utöva behörighet med stöd av artikel 8 i den nordiska äkt-

enskapskonventionen, och beslutet erkänns med stöd av den nordiska äktenskapskonventionen i alla nordiska länder.

Om ärendet däremot gäller tillämpning av den nordiska äktenskapskonventionen mellan Finland och Sverige, ska Finland tillämpa förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Enligt en ordagrann tolkning av artikel 22 i den nordiska äktenskapskonventionen följer av detta att ett beslut om avvitrning då inte erkänns i Island, Norge eller Danmark, eftersom beslutet inte har meddelats med stöd av behörighetsgrunderna i den nordiska äktenskapskonventionen. Om beslutet inte erkänns, verkställs det inte heller med stöd av den nordiska verkställighetskonventionen. Tillämpningen av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden förefaller därmed leda till att möjligheten att erkänna beslut som meddelats i Finland och deras verkställbarhet försämras i andra nordiska länder än i Sverige.

När tillämpningen av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden börjar, ska Finland och Sverige i sina inbördes förbindelser tillämpa de bestämmelser i förordningen som gäller behörighet och tillämplig lag. De avviker avsevärt från motsvarande bestämmelser i den nordiska äktenskapskonventionen, vilket innebär att den enhetlighet som eftersträvats med de nordiska konventionerna kommer att försvinna. Även tillämpningssvårigheterna ökar, eftersom det inte är entydigt i vilka fall ett ärende som ska avgöras gäller förbindelserna mellan Finland och Sverige på så sätt att Finland och Sverige ska tillämpa förordningen om makars förmögenhetsförhållanden på det.

De nordiska länderna har inlett förhandlingar om hur de nordiska konventionerna ska tillämpas i framtiden och hur konventionerna vid behov ska ändras för att ovannämnda problem ska kunna elimineras eller lindras. Förhandlingarna har dock endast påbörjats.

5 Beredningen av propositionen

Professor (emeritus) Markku Helin har på uppdrag av justitieministeriet utarbetat ett utkast till regeringsproposition om de lagstiftningsändringar som förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap förutsätter. Justitieministeriet bad sammanlagt 24 instanser yttra sig om förslaget till proposition. Utlåtanden lämnades in av följande 11 instanser: finansministeriet, riksdagens justitieombudsman, Helsingfors hovrätt, Rovaniemi hovrätt, Helsingfors tingsrätt, Lapplands tingsrätt, Birkalands tingsrätt, Vanda tingsrätt, Lantmäteriverket, Finlands Advokatförbund rf och Suomen tuomariliitto—Finlands domareförbund ry. Alla utlåtanden kan läsas på webbplatsen utlåtande.fi <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=0cb1fc30-4d26-4731-a8fc-1170a1223391>. De förslag som ingår i propositionen har beretts vid justitieministeriet på basis av utkastet till proposition och de remissvar som inkommit om det.

Remissvaren var allmänt taget mycket positiva och de föreslagna lösningarna ansågs i regel värda understöd.

De mest betydande kommentarerna i remissvaren gällde förslaget om förfarandet för sökande av ändring. Helsingfors hovrätt, Rovaniemi hovrätt och Finlands domareförbund fann den bestämmelse i lagförslaget om tillämpning av förordningarna problematisk enligt vilken ett avgörande av tingsrätten gällande erkännande eller verkställighetsförklaring av ett beslut ska kunna överklagas utan sådant tillstånd till fortsatt handläggning som anges i 25 a kap. i rättegångsbalken. Enligt remissvaren kan den rätt till sådant kontradiktoriskt ändringssökande som förordningarna förutsätter genomföras inom ramen för systemet med tillstånd till fortsatt handläggning, eftersom de grunder för beviljande av tillstånd som anges i rättegångsbalken är vaga. I remissvaren hänvisades det också till regeringens proposition gällande utvidgning av tillståndet till fortsatt handläggning RP 246/2014 rd, där det i fråga om EU-rättsakter som gäl-

RP 190/2018 rd

ler erkännande och verkställighet av utländska domar inte föreskrivs om undantag från systemet med tillstånd till fortsatt handläggning. Under den fortsatta beredningen har propositionen ändrats så att beslut om erkännande och verkställbarhetsförklaring som meddelats med stöd av förordningarna omfattas av systemet med tillstånd till fortsatt handläggning.

Utkastet till proposition innehöll bestämmelser om delgivning av beslut och om rättshjälp. För att undvika överlappande reglering har dessa bestämmelser strukits i själva propositionen. Bestämmelser om delgivning i dessa situationer finns i 31 § i lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område (426/2015). Om rättshjälp i dessa situationer föreskrivs direkt i förordningarna och i fråga om verkställighetskostnaderna i 4 § i rättshjälpslagen (257/2002). Den bestämmelse om anpassning av sakrätter som ingick i utkastet till proposition har också strukits för att nationell reglering inte ska begränsa tillämpningen av förordningen. Motiveringen har kompletterats till denna del.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om tillämpning av rådets förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden

1 §. Tillämpningsområde. I paragrafen anges lagens tillämpningsområde. Enligt den innehåller lagen bestämmelser som kompletterar förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap. De gör det möjligt att tillämpa förordningarna i Finland.

I 2 mom. har det tagits in en informativ bestämmelse om vad som i lagen avses med medlemsstat. Med medlemsstat avses nämligen vid tillämpningen av de förordningar som avses i paragrafen inte alla stater som hör till Europeiska unionen. Med medlemsstat avses i denna lag i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 70 i förordningarna en stat som hör till Europeiska unionen och som deltar i genomförande av ett fördjupat samarbete i frågor som omfattas av tillämpningsområdet för förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap. De stater som hör till Europeiska unionen men inte deltar i ett fördjupat samarbete inom tillämpningsområdet för nämnda förordningar betraktas således inte som medlemsstater i denna lag. De stater som deltar i fördjupat samarbete är enligt rådets beslut (EU) 2016/954 av den 9 juni 2016 följande: Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Kroatien, Italien, Cypern, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien, Finland och Sverige. Andra medlemsstater kan ansluta sig till det fördjupade samarbetet senare, och kommissionen fastställer var och ens medlemsstats deltagande genom sitt beslut. Uppdaterad information om de medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbete som anges i förordningarna finns i Europeiska e-juridikportalen, som är en e-tjänst som upprätthålls av kommissionen.

2 §. Registrering av avtal om tillämplig lag. Den formella giltigheten för ett avtal som gäller tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden förutsätter enligt artikel 23 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden normalt att avtalet har ingåtts i den form som gäller för äktenskapsförord. Artikel 23 i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap innehåller motsvarande bestämmelse, där det hänvisas till formkrav för partnerskapsförord. Med anledning av den hänvisningsbestämmelse som finns i 8 § i lagen om registrerat partnerskap förutsätts det också i artikel 23 i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap att formkraven för äktenskapsförord ska tillämpas, om finsk lag bestämmer formell giltighet för ett avtal om tillämplig lag.

Formkrav för äktenskapsförord finns i äktenskapslagen. Enligt dess 42 § ska äktenskapsförord upprättas skriftligen. Dessutom ska ett äktenskapsförord ges in till magistraten för registrering så som föreskrivs i 43 § i äktenskapslagen. I fråga om äktenskapslagen är det inte entydigt om kravet på registrering ska räknas som ingående i formen eller om det ska förstås som ett separat extra krav. Ur äktenskapslagens synvinkel saknar hela frågan betydelse. Problem uppstår däremot då det i de aktuella förordningarna förutsätts att den form som föreskrivs för äktenskapsförord ska användas i lagvalsavtal.

Kravet att ett äktenskapsförord ska registreras är såtillvida en formell grund att underlåtenhet att iakttäta det leder till att avtalet blir ogiltigt som äktenskapsförord oberoende av avtalets materiella giltighet. Eftersom avsikten i förordningarna har varit att likställa äktenskapsförord och lagvalsavtal med varandra i frågor som gäller avtalens giltighet på andra än materiella

grunder, torde det anses att registreringskravet med stöd av artikel 23 i förordningarna också ska gälla ett avtal om tillämplig lag.

Enligt paragrafen ska ett avtal om tillämplig lag lämnas in till magistraten för registrering på det sätt som föreskrivs i lagen om vissa personregister vid magistraterna (57/2005). Magistraten registrerar avtalet utan att undersöka avtalets innehåll eller huruvida finsk lag eller eventuellt lagen i någon annan stat ska tillämpas på avtalets form.

3 §. Beslut om erkännande och verkställbarhet. Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken domstol som ska pröva en ansökan som gäller erkännande eller verkställbarhetsförklaring av ett beslut som meddelats i en annan medlemsstat med stöd av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden eller förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap. Behörig är enligt den föreslagna bestämmelsen tingsrätten.

Enligt artikel 44.2 i förordningarna ska den lokala behörigheten bestämmas efter motpartens domicil eller efter den plats där verkställighet ska ske. I 2 mom. i den föreslagna paragrafen har det tagits in en hänvisning till dessa bestämmelser. I förordningen anges inte behörig domstol i de fall då det endast är fråga om ansökan om erkännande av ett beslut och motparten inte har hemvist i Finland. Det föreslås därför att ansökan då ska prövas av Helsingfors tingsrätt.

Bestämmelser om prövning av ansökan finns i artiklarna 45—48 i förordningarna. Om inte något annat följer av förordningarna, iakttas bestämmelserna i lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område. Bestämmelser om erkännande och verkställighet av domar finns i lagens 8 kap. I dess 31 § finns bestämmelser om förfarandet vid behandlingen av ett ärende och om delgivning av beslut.

4 §. Ändringsökande. Paragrafen innehåller en bestämmelse om sökande av ändring i ett beslut som avses i 3 §. Enligt den föreslagna bestämmelsen söks ändring i tingsrättens beslut hos hovrätten utan att missnöje anmäls. Det krävs ingen anmälan om missnöje till tingsrätten, eftersom ett sådant krav skulle stå i strid med vad som i artikel 49.5 i förordningarna föreskrivs om fristen för sökande av ändring. Om inget annat följer av förordningen, tillämpas på ändringsökande vad som föreskrivs i rättegångsbalken. Detta innebär att det behövs tillstånd till fortsatt handläggning i ärendet.

5 §. Erkännande av vissa i Sverige meddelade beslut. Med stöd av artikel 62.3 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden får Finland trots förordningen tillämpa de nordiska konventioner som nämns där på erkännande och verkställighet av beslut som meddelats i Sverige i den mån konventionerna föreskriver enklare och snabbare förfaranden än förordningen. Slutsatsen av den jämförelse som finns ovan i den allmänna motiveringen var att erkännande av ett beslut med stöd av artikel 22 i den nordiska äktenskapskonventionen uppfyller de krav som anges i nämnda artikel 62.3. Det föreslås därför att artikel 22 i äktenskapskonventionen ska tillämpas oberoende av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Med stöd av artikel 22 i äktenskapskonventionen erkänns endast sådana beslut inom förordningens tillämpningsområde som gäller frågor rörande avvittring av egendom. Dessutom förutsätts det att frågorna har prövats i samband med ett yrkande om hemskilnad eller äktenskapsskilnad på det sätt som avses i artikel 8 i äktenskapskonventionen eller i artikel 5 i förordningarna och att de makar som är parter i ärendet uppfyller kraven i artikel 3 och 4 a i äktenskapskonventionen i fråga om medborgarskap och hemvist. Artikel 22 i äktenskapskonventionen gäller därmed inte erkännande av alla i Sverige meddelade beslut som omfattas av förordningens tillämpningsområde, utan i många fall iakttas förordningen. Det bör dessutom noteras att förordningen, parallellt med den nordiska äktenskapskonventionen, tillämpas också på erkännande av sådana i Sverige meddelade beslut som omfattas av tillämpningsområdet för

artikel 22 i äktenskapskonventionen. Ett praktiskt behov att kräva att ett beslut ska erkännas med stöd av äktenskapskonventionen torde finnas endast i de mycket sällsynta fall då ett beslut inte skulle kunna erkännas med stöd av förordningen.

6 §. Internationellt tvingande bestämmelser. Enligt artikel 30 i förordningarna begränsar förordningen inte domstolslandet att tillämpa de internationellt tvingande reglerna i sin egen lag, även om lagen i en främmande stat ska tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett äktenskap eller av ett registrerat partnerskap. Genom att medlemsstaterna åberopar internationellt tvingande natur hos vissa bestämmelser som ingår i deras egna lagar kan de trygga uppnåendet av mål som enligt dem är avgörande för deras sociala eller ekonomiska struktur, även om lagen i en främmande stat annars ska tillämpas.

I 133 § i äktenskapslagen har de bestämmelser i lagen angetts vara internationellt tvingande som gäller behovet av samtycke av den andra maken eller tillstånd av domstol i en situation då maken avser att överlåta den bostad som är avsedd att användas som makarnas gemensamma hem eller i lagen avsedd, för familjen viktig lös egendom och denna egendom finns i Finland. Internationellt tvingande är dessutom enligt 134 § i äktenskapslagen de bestämmelser som gäller möjlighet till jämkning vid avvitrning och den efterlevande makens rätt att bo kvar i makarnas gemensamma hem.

Enligt den föreslagna paragrafen ska ovannämnda bestämmelser som i äktenskapslagen anges vara internationellt tvingande tillämpas som tvingande också när tillämplig lag bestäms med stöd av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden eller förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap. Den föreslagna bestämmelsen är inte avsedd att vara uttömmande. Enligt förordningarna kan vilken främmande stats lag som helst bli tillämplig. Man då inte på förhand utesluta möjligheten att den lag som ska tillämpas innehåller bestämmelser trots vilka det av tvingande skäl är nödvändigt att tillämpa finsk lag. Tröskeln för tillämpning ska dock vara hög, vilket visas av den definition av internationellt tvingande regler som finns i förordningarna.

7 §. Översättning. I paragrafen föreskrivs det om sådan översättning av handlingar som domstolen kan kräva med stöd av artikel 46.2. I paragrafen föreslås det att en handling kan ges in till domstolen även översatt till engelska, utöver finska eller svenska. Syftet med förslaget är att minska de praktiska svårigheter som hänger samman med översättning av handlingar. Domstolen ska dock alltid kunna kräva att det görs en översättning till någotdera av Finlands nationalspråk.

8 §. Ikraftträdande. I paragrafen finns en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse. Lagen avses träda i kraft den 29 januari 2019 då tillämpningen av förordningarna inleds.

1.2 Äktenskapslagen

127 §. När förordningen om makars förmögenhetsförhållanden börjar tillämpas kan paragrafens nuvarande nationella bestämmelser om finska domstolars behörighet i ärenden som gäller makars förmögenhetsförhållanden inte längre tillämpas. I stället ska förordningen tillämpas. Det föreslås därför att paragrafens 1 och 2 mom. ersätts med en hänvisning till förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Paragrafens 3 mom. innehåller för närvarande en bestämmelse enligt vilken en magistrat kan registrera ett äktenskapsförord eller ett avtal om den lag som ska tillämpas på makars förmögenhetsförhållanden, även om en finsk domstol inte är behörig att pröva ett ärende som gäller makars förmögenhetsförhållanden. Oberoende av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden kvarstår behovet av bestämmelsen, eftersom förordningens bestämmelser om behö-

righet inte gäller denna fråga. Magistraten är inte heller i framtiden skyldig att i ett registreringsärende pröva vilka slags anknytningar avtalsparterna har till Finland. Bestämmelsen får därför stå kvar och har tagits in i paragrafens 2 mom. Några mindre språkliga ändringar har gjorts på finska.

127 a §. Enligt 1 mom. i den föreslagna paragrafen ska en domstol där ett ärende som gäller makars förmögenhetsförhållanden har inletts, avbryta behandlingen av ärendet, om samma ärende redan tidigare har inletts i en främmande stat och det finns skäl att anta att det beslut som meddelas där kan erkännas i Finland. Till ett ärende som har inletts i en främmande stat hänförs sig under vissa förutsättningar s.k. litispensens.

Bestämmelsen har anknytning till den föreslagna 138 a §, enligt vilken ett i en främmande stat meddelat beslut om makars förmögenhetsförhållanden under vissa förutsättningar kan erkännas i Finland. Syftet med bestämmelsen om litispensens är att förhindra att det i Finland meddelas ett beslut som står i strid med ett utländskt beslut som erkänns här.

Enligt paragrafens 2 mom. uppstår litispensens inte utan villkor. Enligt den får behandlingen av ärendet dock inte avbrytas och behandlingen av ett avbrutet ärende ska fortsättas, om det finns skäl att anta att ärendet inte kommer att bli behandlat inom rimlig tid i den främmande staten i fråga eller om ärendet annars av särskilda skäl behöver behandlas i Finland. Domstolen ska vid en bedömning av om ett särskilt skäl föreligger beakta alla omständigheter som inverkar på saken, t.ex. vilka anknytningar ärendet har till Finland och å andra sidan till den främmande stat där ärendet har inletts och huruvida en rättvis rättegång kan verkställas i den staten.

Den föreslagna bestämmelsen kan tillämpas endast när ett ärende har inletts i ett tredjeland, dvs. i en sådan främmande stat som enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden inte är en medlemsstat. Om ärendet har inletts i en medlemsstat, tillämpas förordningens bestämmelser på litispensens. Den föreslagna bestämmelsens subsidiära karaktär anges i lagens 140 §.

138 a §. Paragrafen innehåller en bestämmelse om erkännande i Finland av ett i en främmande stat meddelat beslut om makars förmögenhetsförhållanden. Med makars förmögenhetsförhållanden avses förmögenhetsförhållanden som har uppstått mellan makar och i makars förhållande till tredje man, som en följd av äktenskapet eller dess upplösning.

För att ett beslut ska kunna erkännas i Finland ska ärendet ha en sådan anknytning till den stat där beslutet har meddelats att utövandet av behörigheten kan anses befogat. Enligt paragrafen kan ett beslut erkännas om det har meddelats i den stat där svaranden var bosatt eller i den stat där makarna tillsammans sist var bosatta, förutsatt att den ena maken fortfarande var bosatt i den staten när ärendet inleddes eller vid sin död. (Paragrafen följer på svenska samma terminologi som bestämmelserna i äktenskapslagen. Därför används här ”vara bosatt” även om förordningarna använder ”hemvist”). Dessutom kan ett beslut erkännas om svaranden godkände domstolens behörighet efter det att ärendet inleddes. Eftersom det avgörande är att behörigheten godkänns efter det att ärendet inleddes, är ett avtal om behörighet som har ingåtts långt innan ärendet inleddes i sig inte nog som bevis på godkännande. Ett godkännande ger inte heller alltid möjlighet att sluta sig till att svaranden gett sitt svaromål utan att göra en invändning om bristande behörighet, eftersom en sådan invändning inte är ändamålsenlig om domstolen enligt lagen i domstolslandet har varit behörig oberoende av svarandens inställning.

Ett beslut som har meddelats i en främmande stat ska enligt paragrafens 2 mom. erkännas utan särskild fastställelse. Om en part dock vill få ett giltigt beslut på att det utländska beslutet erkänns i Finland eller att det inte erkänns, kan Helsingfors tingsrätt enligt 2 mom. ge en sådan

fastställelse på ansökan. På ärendet tillämpas rättegångsbalkens bestämmelser om behandlingen av ansökningsärenden.

Enligt lagens 140 § tillämpas paragrafen endast om något annat inte följer av internationella förpliktelser som binder Finland. Sådana förpliktelser existerar med stöd av EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden när den förordningen tillämpas i domstolslandet, och med stöd av de nordiska konventionerna när beslutet har meddelats i ett annat nordiskt land.

138 b §. Paragrafen innehåller bestämmelser om de grunder på vilka erkännande av ett utländskt beslut ska vägras. Ett beslut ska för det första inte erkännas, om svaranden inte har deltagit i rättegången och delgivningen av handlingarna skedde så sent att svaranden inte hade rimlig tid att förbereda sig (1 punkten). Ett beslut ska lämnas utan erkännande också om det står i strid med ett i Finland meddelat beslut (2 punkten). Så som sagts ovan är syftet med den bestämmelse om litispens som tagits in i 127 a § att förhindra uppkomsten av sådana situationer då ett ärende prövas i Finland, även om det redan tidigare har inletts i en främmande stat och kan leda till ett beslut som erkänns i Finland. Om ärendet ändå prövas i Finland, vilket är möjligt med stöd av 127 a § 2 mom., utgör detta ett hinder för att erkänna det utländska beslutet.

Enligt 3 punkten ska ett beslut inte heller erkännas om det står i strid med ett i någon annan främmande stat meddelat beslut som erkänns i Finland och den rättegång till följd av vilken det beslutet meddelades inleddes före rättengången i fråga om erkännande av beslutet. Erkännande av ett utländskt beslut kan åtminstone tillfälligt också hindras av att ärendet har inletts antingen i Finland eller i en annan främmande stat och att rättegången i fråga kan leda till ett beslut på grund av vilket det utländska beslutet inte erkänns (4 punkten). Dessutom kan ett beslut lämnas utan erkännande, om ett erkännande skulle strida mot grunderna för Finlands rättsordning. Att beslutet inte erkänns kan i det sistnämnda fallet bero på avgörandets innehåll eller på allvarliga brister i rättegångsförfarandet.

Verkställbarhet för beslut som meddelats i en främmande stat

138 c §. Paragrafen innehåller en bestämmelse om verkställbarhet i Finland i fråga om ett beslut som har meddelats i en främmande stat och är verkställbart där. Enligt den är en förutsättning för verkställbarhet för det första att beslutet erkänns i Finland. Dessutom fordras s.k. exekvatur, dvs. att beslutet fastställs vara verkställbart. Beslut om fastställelse fattas av Helsingfors tingsrätt på ansökan. Kompletterande bestämmelser om det förfarande som ska tillämpas i ärendet finns i lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättsens område. Enligt dem iakttas vid behandlingen av ärendet vad som i rättegångsbalken föreskrivs om behandling av ansökningsärenden. Ett sådant snabbare förfarande som används i fall som omfattas av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden ska därmed inte tillämpas i dessa fall. Ett beslut av Helsingfors tingsrätt kan överklagas hos hovrätten och från hovrätten vidare hos högsta domstolen i enlighet med de allmänna bestämmelserna.

1.3 Lagen om registrerat partnerskap

15 §. När förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap börjar tillämpas ska i första hand förordningen och endast i andra hand bestämmelser om de rättsliga verkningarna av ett äktenskap tillämpas på internationellt privaträttsliga frågor som gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap. För att visa på denna omständighet har det i paragrafen tagits in en hänvisning till förordningen i fråga.

1.4 Lagen om vissa personregister vid magistraterna

4 §. *Användningsändamål för registret över äktenskapsförordsärenden.* Enligt vad som sagts tidigare kan det finnas behov att registrera ett avtal om tillämplig lag som parterna har ingått med stöd av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden eller förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap för att avtalet ska ha en giltig form eller få rättsliga verkningar i förhållande till tredje man. Det föreslås därför att det i paragrafens 1 mom. tas in en 5 och 6 punkt, enligt vilka uppgifter om avtal förs in i registret över äktenskapsförordsärenden. Det är motiverat att använda detta register för införande av uppgifter, eftersom det redan nu förs in uppgifter där om sådana avtal om tillämplig lag som har ingåtts med stöd av 135 § i äktenskapslagen.

I och med det tillägg som görs i paragrafens 1 mom. kommer bestämmelsen i 6 § om förutsättningar för registrering av äktenskapsförordsärenden att gälla lagvalsavtal som upprättats med stöd av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 29 januari 2019 då tillämpningen av förordningarna i huvudsak inleds.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om tillämpning av rådets förordningar om internationella pars förmögenhetsförhållanden

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller kompletterande bestämmelser om tillämpningen av följande EU-förordningar:

1) rådets förordning (EU) 2016/1103 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, nedan *förordningen om makars förmögenhetsförhållanden*,

2) rådets förordning (EU) 2016/1104 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, nedan *förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap*.

Med *medlemsstat* avses i denna lag en stat som hör till Europeiska unionen och där förordningen om makars förmögenhetsförhållanden är tillämplig på det sätt som föreskrivs i artikel 70.2 i den förordningen och förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap är tillämplig på det sätt som föreskrivs i artikel 70.2 i den förordningen.

2 §

Registrering av avtal om tillämplig lag

Ett avtal om tillämplig lag som avses i artikel 22 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och i artikel 22 i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap ska lämnas in till magistraten för registrering med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om vissa personregister vid magistraterna (57/2005).

3 §

Beslut om erkännande och verkställbarhet

En ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring av ett beslut som meddelats i en annan medlemsstat med stöd av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden eller förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap ska prövas av en tingsrätt.

RP 190/2018 rd

Ansökan ska lämnas till den tingsrätt som enligt artikel 44.2 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden eller artikel 44.2 i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap är behörig i ärendet. Om ingen tingsrätt enligt artikeln i fråga är behörig, ska ansökan prövas av Helsingfors tingsrätt.

4 §

Ändringssökande

Ändring i ett beslut som tingsrätten har fattat med stöd av 3 § söks hos hovrätten utan att missnöje anmäls.

5 §

Erkännande av vissa i Sverige meddelade beslut

Ett i Sverige meddelat beslut i en fråga som gäller avvittring av egendom är trots förordningen om makars förmögenhetsförhållanden giltigt i Finland, på det sätt som föreskrivs i artikel 22 i den mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige avslutade konventionen, innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (FördrS 20/1931), om ärendet har prövats i samband med ett yrkande om äktenskapskillnad och beslutet gäller makar som avses i artikel 3 i konventionen.

Vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas dock inte, om makarna när de ingick äktenskapet eller senare under äktenskapet har bosatt sig i en stat som inte är part i den konvention som nämns i 1 mom.

6 §

Internationellt tvingande bestämmelser

Vad som föreskrivs i 133 och 134 § i äktenskapslagen (234/1929) tillämpas oberoende av den lag i en främmande stat som är tillämplig med stöd av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden eller förordningen om förmögenhetsförhållandena i registrerade partnerskap.

7 §

Översättningar

De handlingar som avses i artikel 46.2 i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden och i artikel 46.2 i förordningen om förmögenhetsförhållanden i registrerade partnerskap får ges in till domstolen även översatta till engelska, om inte domstolen kräver att handlingarna eller någon av dem ska översättas till finska eller svenska.

8 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av äktenskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i äktenskapslagen (234/1929) 127 §, sådan den lyder i lagarna 1226/2001 och 929/2002, och
fogas till lagen en ny 127 a §, en ny 138 a § och en mellanrubrik före den, en ny 138 b § samt en ny 138 c § och en mellanrubrik före den som följer:

127 §

Bestämmelser om finska domstolars behörighet i ärenden som gäller makars förmögenhetsförhållanden finns i rådets förordning (EU) 2016/1103 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden.

En finsk magistrat kan registrera ett äktenskapsförord eller ett avtal om den lag som ska tillämpas på makars förmögenhetsförhållanden, även om en finsk domstol inte enligt 1 mom. är behörig att pröva ett ärende som gäller makarnas förmögenhetsförhållanden.

127 a §

En domstol ska avbryta behandlingen av ett ärende som gäller makars förmögenhetsförhållanden, om samma ärende redan tidigare har inletts i en främmande stat och det finns skäl att anta att det beslut som meddelas där kan erkännas i Finland enligt 138 a och 138 b §.

Behandlingen av ärendet får dock inte avbrytas och behandlingen av ett avbrutet ärende ska fortsättas, om det finns skäl att anta att ärendet inte kommer att bli behandlat inom rimlig tid i den främmande staten i fråga eller om ärendet annars av särskilda skäl behöver behandlas i Finland.

4 kap.

Makars rättsförhållanden

Erkännande av beslut som meddelats i en främmande stat

138 a §

Ett lagakraftvunnet beslut om makars förmögenhetsförhållande som har meddelats av en domstol i en främmande stat erkänns i Finland, om beslutet har meddelats i den stat

- 1) där svaranden var bosatt,
- 2) där makarna tillsammans sist var bosatta och där den ena maken fortfarande var bosatt när ärendet inleddes eller vid sin död, eller
- 3) vars domstols behörighet svaranden godkände efter det att ärendet inleddes.

Ett beslut som avses i 1 mom. erkänns utan fastställelse. Helsingfors tingsrätt kan dock på ansökan fastställa huruvida ett beslut ska erkännas i Finland.

138 b §

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 138 a § erkänns dock inte ett beslut som har meddelats i en främmande stat, om

RP 190/2018 rd

- 1) beslutet har fattats i svarandens frånvaro och stämmningsansökan eller motsvarande handling inte har delgetts svaranden i så god tid och på ett sådant sätt att han eller hon skulle ha kunnat förbereda sitt svaromål,
- 2) beslutet strider mot ett i Finland meddelat beslut,
- 3) beslutet strider mot ett sådant i någon annan främmande stat meddelat beslut som erkänns i Finland och den rättegång till följd av vilken det beslutet meddelades inleddes före rättegången i fråga om erkännande av beslutet,
- 4) det antingen i Finland eller i någon annan främmande stat pågår en rättegång som kan leda till ett beslut på grund av vilket det aktuella beslutet inte erkänns enligt 2 eller 3 punkten, eller
- 5) ett erkännande av beslutet skulle strida mot grunderna för Finlands rättsordning.

Verkställbarhet för beslut som meddelats i en främmande stat

138 c §

Ett i en främmande stat meddelat beslut om makars förmögenhetsförhållanden som är verkställbart i den staten och som erkänns i Finland, kan verkställas här, om Helsingfors tingsrätt på ansökan har förklarat det verkställbart.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

3.

Lag

om ändring av 15 § i lagen om registrerat partnerskap

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om registrerat partnerskap (950/2001) 15 § som följer:

15 §

På internationellt privaträttsliga frågor som gäller de rättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap tillämpas vad som föreskrivs om makars förmögenhetsförhållanden, om inte något annat följer av rådets förordning (EU) 2016/1104 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

På ett registrerat partnerskap tillämpas dock inte den i Stockholm mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige avslutade konventionen, innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (FördrS 20/1931) eller lagen om godkännande av den i Stockholm den 6 februari 1931 mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige avslutade konventionen, innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, samt om sagda konventions verkställighet (413/1931).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

4.

Lag

om ändring av 4 § i lagen om vissa personregister vid magistraterna

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om vissa personregister vid magistraterna (57/2005) 4 § 1 mom. som följer:

4 §

Användningsändamål för registret över äktenskapsförordsärenden

I registret över äktenskapsförordsärenden införs uppgifter ur följande handlingar:

- 1) anmälningar enligt 35 § 4 mom. i äktenskapslagen (234/1929) om att giftorätten har utslutits,
- 2) äktenskapsförord enligt 43 § 1 mom. i äktenskapslagen,
- 3) avvitringshandlingar enligt 104 § 2 mom. i äktenskapslagen,
- 4) avtal enligt 135 § 2 och 3 mom. i äktenskapslagen,
- 5) avtal om val av tillämplig lag enligt artikel 22 i rådets förordning (EU) 2016/1103 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden,
- 6) avtal om val av tillämplig lag enligt artikel 22 i rådets förordning (EU) 2016/1104 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 18 oktober 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Justitieminister Antti Häkkinen

2.

Lag

om ändring av äktenskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i äktenskapslagen (234/1929) 127 §, sådan den lyder i lagarna 1226/2001 och 929/2002, och
fogas till lagen en ny 127 a §, en ny 138 a § och en mellanrubrik före den, en ny 138 b § samt en ny 138 c § och en mellanrubrik före den som följer:

Gällande lydelse

127 §

En finsk domstol kan pröva ett ärende som gäller makars förmögenhetsförhållanden, om

1) svaranden är bosatt eller har hemvist i Finland,

2) käranden är bosatt eller har hemvist i Finland och finsk lag skall tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden,

3) makarna tillsammans sist var bosatta eller hade sin sista gemensamma hemvist i Finland, och den ena av makarna fortfarande är eller var bosatt eller har eller hade hemvist här vid sin död,

4) den egendom som ärendet gäller finns i Finland, eller

5) svaranden godkänner att ärendet prövas i Finland eller avger svaromål i ärendet utan att göra invändningar om bristande behörighet.

En finsk domstol är alltid behörig i ärenden som gäller de åtgärder som vidtagits av en skiftesman som en finsk domstol förordnat.

En finsk magistrat kan registrera ett äktenskapsförord eller ett avtal om den lag som skall tillämpas på makars förmögenhetsförhållanden, även om en finsk domstol inte enligt 1 mom. är behörig att pröva ett ärende som gäller makarnas förmögenhetsförhållanden.

Det som i 1 mom. föreskrivs om käranden och svaranden skall i ett ansökningsärende

Föreslagen lydelse

127 §

Bestämmelser om finska domstolars behörighet i ärenden som gäller makars förmögenhetsförhållanden finns i rådets förordning (EU) 2016/1103 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden.

En finsk magistrat kan registrera ett äktenskapsförord eller ett avtal om den lag som ska tillämpas på makars förmögenhetsförhållanden, även om en finsk domstol inte enligt 1 mom. är behörig att pröva ett ärende som gäller makarnas förmögenhetsförhållanden.

Gällande lydelse

tillämpas på sökanden och dennes motpart.

Föreslagen lydelse

127 a §

En domstol ska avbryta behandlingen av ett ärende som gäller makars förmögenhetsförhållanden, om samma ärende redan tidigare har inletts i en främmande stat och det finns skäl att anta att det beslut som meddelas där kan erkännas i Finland enligt 138 a och 138 b §.

Behandlingen av ärendet får dock inte avbrytas och behandlingen av ett avbrutet ärende ska fortsättas, om det finns skäl att anta att ärendet inte kommer att bli behandlat inom rimlig tid i den främmande staten i fråga eller om ärendet annars av särskilda skäl behöver behandlas i Finland.

4 kap.

Makars rättsförhållanden

Erkännande av beslut som meddelats i en främmande stat

138 a §

Ett lagakraftvunnet beslut om makars förmögenhetsförhållande som har meddelats av en domstol i en främmande stat erkänns i Finland, om beslutet har meddelats i den stat

1) där svaranden var bosatt,

2) där makarna tillsammans sist var bosatta och där den ena maken fortfarande var bosatt när ärendet inleddes eller vid sin död, eller

3) vars domstols behörighet svaranden godkände efter det att ärendet inleddes.

Ett beslut som avses i 1 mom. erkänns utan fastställelse. Helsingfors tingsrätt kan dock på ansökan fastställa huruvida ett beslut ska erkännas i Finland.

138 b §

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 138 a § erkänns dock inte ett beslut som har meddelats i en främmande stat, om

1) beslutet har fattats i svarandens frånvaro och stämningsansökan eller motsvarande handling inte har delgetts svaranden i så god tid och på ett sådant sätt att han eller

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

hon skulle ha kunnat förbereda sitt svaromål,
2) beslutet strider mot ett i Finland meddelat beslut,

3) beslutet strider mot ett sådant i någon annan främmande stat meddelat beslut som erkänns i Finland och den rättegång till följd av vilken det beslutet meddelades inleddes före rättegången i fråga om erkännande av beslutet,

4) det antingen i Finland eller i någon annan främmande stat pågår en rättegång som kan leda till ett beslut på grund av vilket det aktuella beslutet inte erkänns enligt 2 eller 3 punkten, eller

5) ett erkännande av beslutet skulle strida mot grunderna för Finlands rättsordning.

Verkställbarhet för beslut som meddelats i en främmande stat

138 c §

Ett i en främmande stat meddelat beslut om makars förmögenhetsförhållanden som är verkställbart i den staten och som erkänns i Finland, kan verkställas här, om Helsingfors tingsrätt på ansökan har förklarat det verkställbart.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 15 § i lagen om registrerat partnerskap

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om registrerat partnerskap (950/2001) 15 § som följer:

Gällande lydelse

15 §

Med avvikelse från det som i 8 § föreskrivs om registrerat partnerskaps rättsverkningar skall på ett registrerat partnerskap inte tillämpas den i Stockholm mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige avslutade konventionen, innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (FördrS 20/1931) eller lagen om godkännande och verkställighet av nämnda konvention (413/1931).

Föreslagen lydelse

15 §

På internationellt privaträttsliga frågor som gäller de rättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap tillämpas vad som föreskrivs om makars förmögenhetsförhållanden, om inte något annat följer av rådets förordning (EU) 2016/1104 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

På ett registrerat partnerskap tillämpas dock inte den i Stockholm mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige avslutade konventionen, innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (FördrS 20/1931) eller lagen om godkännande av den i Stockholm den 6 februari 1931 mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige avslutade konventionen, innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, samt om sagda konventions verkställighet (413/1931).

Denna lag träder i kraft den
20 .

4.

Lag

om ändring av 4 § i lagen om vissa personregister vid magistraterna

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om vissa personregister vid magistraterna (57/2005) 4 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

4 §

Användningsändamål för registret över äktenskapsförordsärenden

I registret över äktenskapsförordsärenden införs uppgifter ur följande handlingar *enligt äktenskapslagen (234/1929)*:

- 1) anmälningar enligt 35 § 4 mom. om att giftorätten har utslutits,
- 2) äktenskapsförord enligt 43 § 1 mom.,
- 3) avvittringshandlingar enligt 104 § 2 mom., samt
- 4) avtal enligt 135 § 2 och 3 mom.

Föreslagen lydelse

4 §

Användningsändamål för registret över äktenskapsförordsärenden

I registret över äktenskapsförordsärenden införs uppgifter ur följande handlingar:

- 1) anmälningar enligt 35 § 4 mom. *i äktenskapslagen (234/1929)* om att giftorätten har utslutits,
- 2) äktenskapsförord enligt 43 § 1 mom. *i äktenskapslagen,*
- 3) avvittringshandlingar enligt 104 § 2 mom. *i äktenskapslagen,*
- 4) avtal enligt 135 § 2 och 3 mom. *i äktenskapslagen,*
- 5) *avtal om val av tillämplig lag enligt artikel 22 i rådets förordning (EU) 2016/1103 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden,*
- 6) *avtal om val av tillämplig lag enligt artikel 22 i rådets förordning (EU) 2016/1104 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.*

Denna lag träder i kraft den 20 .
